

PLA PER A LA INCLUSIVITAT

UNIVERSITAT D'ANDORRA

SERVEIS

ADAPTACIONS NEE

ADAPTACIONS
DISCAPACITAT

UDA INCLUSIVA

Compromesa amb la garantia dels
drets de les persones amb
discapacitat i amb necessitats
educatives especials.

2023

Organització
de les Nacions Unides
per a l'Educació,
la Ciència i la Cultura

Càtedra UNESCO
Les TIC: Formació i
desenvolupament solidari

UNIVERSITAT D'ANDORRA

AGENDA
2030

El contingut d'aquesta obra està subjecte a una llicència de Reconeixement - No comercial - Sense obres derivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autori i no se'n faci un ús comercial. La llicència completa es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/>

UNIVERSITAT
D'ANDORRA

Pla per a la inclusivitat

Universitat d'Andorra | 2023

Juliol 2023

Aquest document segueix les pautes de la “Guia de llenguatge inclusiu a la Universitat d’Andorra” (2023) elaborat pel Grup de Recerca en Llengües (GREL). És un document digitalment accessible.

Aquest Pla per a la inclusivitat és un document participatiu i dinàmic i, per tant, pot ser objecte de modificacions en funció de les adaptacions que s’hagin de fer. Des de la Universitat d’Andorra s’anirà informant puntualment de totes les modificacions que puguin tenir lloc. La informació actualitzada també es podrà consultar al web: <https://www.uda.ad/>

Imatge de la caràtula pertany a: <https://alubuild.com/en/inclusion-accessibility-buildings/>

Els continguts d’aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement - No comercial - Sense obres derivades 3.0 de Creative Commons. Se’n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se’n citi l’autor i no se’n faci un ús comercial. La llicència completa es pot consultar a: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Índex

CARTA DEL RECTOR	7
CAPÍTOL 1. L'UDA. UNA UNIVERSITAT INCLUSIVA	9
1. INTRODUCCIÓ.....	9
1.1. LA INCLUSIVITAT I L'AGENDA 2030	10
2. MARC LEGAL.....	13
2.1. LA CONSTITUCIÓ DEL PRINCIPAT D'ANDORRA	13
2.2. LLEI 27/2017 DEL 30 DE NOVEMBRE, DE MESURES URGENTS PER A L'APLICACIÓ DEL CONVENI RELATIU ALS DRETS DE LES PERSONES AMB DISCAPACITAT.....	14
2.3. CONVENCIO DE DRETS DE LES PERSONES AMB DISCAPACITAT (CDPD)	15
3. FORMACIONS SOBRE INCLUSIVITAT A L'UDA.....	17
CAPÍTOL 2. LES NECESSITATS EDUCATIVES ESPECIALS (NEE) I LA DISCAPACITAT	18
4. DIFICULTATS ESPECÍFIQUES DE L'APRENENTATGE	18
4.1. LA DISLÈXIA. TRASTORN ESPECÍFIC DE L'APRENENTATGE AMB DIFICULTAT PER A LA LECTURA.....	18
4.2. TRASTORN PER DÈFICIT D'ATENCIÓ I/O HIPERACTIVITAT (TDA/H)	19
5. LA DIVERSITAT FUNCIONAL <i>VERSUS</i> LA DISCAPACITAT	19
5.1. DISCAPACITAT FÍSICA O MOTORA.....	21
5.2. DISCAPACITAT SENSORIAL.....	21
5.2.1. <i>Discapacitat auditiva</i>	21
5.2.1. <i>Discapacitat visual</i>	22
5.2.1. <i>Discapacitat en la parla</i>	22
5.2.1. <i>Discapacitat intel·lectual</i>	22
5.2.1. <i>Discapacitat psíquica o trastorn mental</i>	23
5.3. MALALTIES RARES	23
CAPÍTOL 3. DESPLEGAMENT DEL PLA PER A LA INCLUSIVITAT DE L'UDA	24
6. ESTRUCTURA DEL PLA PER A LA INCLUSIVITAT DE L'UDA.....	24
6.1. FUNCIONS.....	25

6.2.	OBJECTIUS DEL PLA PER A LA INCLUSIVITAT	25
7.	SERVEI D'ACOMPANYAMENT A L'ESTUDIANT I AL PERSONAL (SAEP).....	26
7.1.	ATENCIÓ A L'ESTUDIANT AMB NEE O AMB DISCAPACITAT	30
7.2.	L'ATENCIÓ A LES PERSONES AMB PROBLEMES DE SALUT MENTAL: EL SERVEI D'ORIENTACIÓ I COACHING (SOC).....	32
7.3.	ATENCIÓ A LES PERSONES AMB NECESSITATS DE CAIRE SOCIAL.....	33
7.4.	LES FIGURES DE SUPORT	33
7.4.1.	<i>Mentor o mentora de suport</i>	<i>34</i>
7.4.2.	<i>Estudiant de suport</i>	<i>34</i>
CAPÍTOL 4.	LES ADAPTACIONS I ELS RECURSOS.....	36
8.	LES ADAPTACIONS.....	36
8.1.	PROCEDIMENT I CIRCUIT DE SOL·LICITUD DE LES ADAPTACIONS AL SAEP	37
8.2.	CATEGORIES DE LES ADAPTACIONS.....	42
8.3.	ADAPTACIONS PER A PERSONES AMB NEE I PER A PERSONES AMB DISCAPACITAT	43
8.4.	LES MESURES UNIVERSALS D'ACCÉS PER A TOTHOM	47
9.	ELS RECURSOS	49
9.1.	CLASSIFICACIÓ DE RECURSOS	49
9.2.	RECURSOS PER FACILITAR L'ACCESSIBILITAT DIGITAL	50
CAPÍTOL 5.	ACCIONS DESENVOLUPADES I FUTURES	53
10.	ACCIONS DESENVOLUPADES PER MILLORAR LA INCLUSIVITAT.....	53
11.	ACCIONS FUTURES: CURT, MITJÀ I LLARG TERMINI	53
	<i>Eix 1. Accessibilitat física i virtual</i>	<i>54</i>
	<i>Eix 2. Desenvolupament de l'activitat acadèmica i de recerca</i>	<i>56</i>
	<i>Eix 3. Administració i serveis.....</i>	<i>57</i>
	<i>Eix 4. Visibilització, conscienciació i formació.....</i>	<i>57</i>
	<i>Eix 5. Seguiment d'indicadors.....</i>	<i>58</i>
	<i>Cronograma per al desplegament de les accions</i>	<i>60</i>

CAPÍTOL 6. ANNEXOS.....	67
12. GLOSSARI.....	67
13. FITXES INFORMATIVES DE SUPORT AL PROFESSORAT.....	73
13.1. DISLÈXIA. DIFICULTATS ESPECÍFIQUES EN L'APRENENTATGE A LA LECTURA I/O ESCRITURA	73
13.2. TRASTORN PER DÈFICIT D'ATENCIÓ AMB HIPERACTIVITAT- TDAH	82
13.3. TRASTORN DE L'ESPECTRE AUTISTA - TEA	89
13.4. TRASTORNS MENTALS	91
14. CONVENIS I NORMATIVA EN MATÈRIA DE LES PERSONES AMB DISCAPACITAT A ANDORRA	94
15. BANC DE RECURSOS	96
GUIES D'ATENCIÓ ALS ESTUDIANTS AMB DISCAPACITAT	96
GUIES DE CONTINGUT DIGITALMENT ACCESSIBLES	96
GUIES DE LLENGUATGE INCLUSIU.....	96
DISSENYAR CONTINGUT DIGITAL ACCESSIBLE AMB LSC LLENGUA DE SIGNES CATALANA	97
ASSOCIACIONS A ANDORRA	97
NORMES D'ACTUACIÓ EN CAS D'EMERGÈNCIA, EVACUACIÓ O CONFINAMENT	98
16. FORMACIONS SOBRE INCLUSIVITAT A L'UDA.....	99
REFERÈNCIES.....	104

Índex de figures

FIGURA 1. ODS PRESENTS AL PLA PER A LA INCLUSIVITAT DE L'UDA.....	11
FIGURA 2. CASUÍSTICA DELS CASOS QUE ATÉN EL SAEP.....	28
FIGURA 3. CIRCUIT DEL TRACTAMENT DE LES DEMANDES AL SAEP, A PARTIR DE LA SEVA ESTRUCTURA.....	38
FIGURA 4. RECURSOS D'ATENCIÓ A LA INCLUSIÓ DE L'UDA.....	50

Índex de taules

TAULA 1. CIRCUIT INTERN DE DEMANDES AL SAEP	39
TAULA 3. ADAPTACIONS EDUCATIVES ALS EXÀMENS (UDA).....	44
TAULA 4. ADAPTACIONS EDUCATIVES A L'AULA (UDA)	46
TAULA 5. ACCIONS A DESENVOLUPAR A CURT, MITJÀ I LLARG TERMINI, DISTRIBUÏDES PER EIXOS I ÀMBITS.....	54
TAULA 5. HISTÒRIC DE LES FORMACIONS EN RELACIÓ AMB LA INCLUSIVITAT ORGANITZADES PER L'UDA.....	99

Índex de gràfics

GRÀFIC 1. EVOLUCIÓ PER CURSOS ACADÈMICS DE LES DEMANDES AL SAEP DES DE LA SEVA CREACIÓ.....	29
GRÀFIC 2. DEMANDA DE LA COMUNITAT UNIVERSITÀRIA DES DE LA CREACIÓ DEL SAEP, SEGMENTATS PER ESTUDIS I PERSONAL.....	30

Carta del rector

Miquel Nicolau i Vila

Rector de la Universitat d'Andorra

L'educació inclusiva juntament amb la cultura democràtica són un dels pilars per construir una societat justa i equitativa. En aquest sentit, promoure la participació de la ciutadania, sense importar els seus orígens, habilitats, circumstàncies o condició, és una responsabilitat de la Universitat d'Andorra, compromesa amb la millora de les oportunitats i la justícia social.

Com a institució d'ensenyament superior implicada amb la dimensió social de la Universitat i en la garantia dels drets de les persones amb discapacitat i amb necessitats educatives especials, la Universitat d'Andorra fa anys que treballa per esdevenir més accessible i donar resposta als reptes que comporta la societat del segle XXI, tot garantint els principis d'igualtat d'oportunitats, de respecte per la diferència, d'equitat i de participació. Amb aquest Pla per a la inclusivitat es fa un pas endavant per consolidar, reforçar i millorar els processos que garanteixen la implementació de les adaptacions i els recursos necessaris per a un ensenyament inclusiu i de qualitat i donar compliment al Conveni relatiu als drets de les persones amb discapacitat, adoptat per les Nacions Unides el 13 de desembre del 2006 i ratificat per Andorra el 14 de març del 2014, així com també als Objectius de Desenvolupament Sostenibles de l'Agenda 2030.

Aquest Pla per a la inclusivitat és el full de ruta que ha de facilitar la informació relativa als serveis d'atenció a la diversitat i ha de ser l'instrument que impliqui a tota la comunitat

universitària per treballar en una formació adaptada a les capacitats de cada persona. Per a tal fi, es planificarà el seu desplegament i la seva implementació, i s'aportaran els recursos necessaris que garanteixin les adaptacions i les accions per a una major accessibilitat.

Alhora, esdevé imprescindible la comunicació i el consens de tots els actors de la societat per fomentar les polítiques educatives que condueixin a la inclusivitat. En aquest sentit, cal el compromís dels professionals acadèmics per formar-se permanentment en aquest àmbit per així poder donar una resposta adequada a les necessitats educatives dels diferents col·lectius i promoure, encara més, l'estudiant com a centre del nostre model educatiu.

L'educació inclusiva garanteix l'accés a l'ensenyament, alhora que fomenta la tolerància, la diversitat i el respecte mutu. En un entorn inclusiu, tot l'alumnat té l'oportunitat d'aprendre junts, compartint l'experiència i els valors que proporciona el pas per la Universitat. Totes les persones tenim el dret de rebre l'atenció i els recursos necessaris en el nostre procés d'aprenentatge. És per això que tant l'equitat com la justícia social han de ser presents en la governança i en l'activitat diària de la Universitat, per garantir els drets de les persones, la diversitat i promoure els valors de la cultura democràtica.

Des de la Universitat d'Andorra seguirem treballant en la dimensió social de la universitat, la igualtat d'oportunitats i la inclusió.

Capítol 1. L'UdA. Una universitat inclusiva

1. Introducció

La Universitat d'Andorra (UdA) està compromesa amb totes les persones que conformen la seva comunitat, i en garantir els drets de les persones amb discapacitat i amb necessitats educatives especials. Connectada amb el seu entorn, l'UdA respon amb agilitat als canvis, a les necessitats i als estils diferents d'aprenentatge, tot respectant la diversitat. D'acord amb aquest compromís, amb la dimensió social i amb la responsabilitat social, l'UdA ha elaborat aquest Pla per a la inclusivitat, que s'ha començat a implementar el curs acadèmic 2022-2023 i que s'inspira en plans d'altres universitats, així com en la legislació nacional i internacional vigent. És un document orientat a tota la comunitat universitària (tant estudiants, com personal) amb l'objectiu de garantir la inclusió de les persones amb discapacitat i altres trastorns en la vida universitària.

L'UdA col·loca les persones al centre de la seva activitat i a l'estudiant al centre del seu model educatiu, com a subjecte actiu i corresponsable, amb la seva participació activa a la vida universitària. Aposta per un model educatiu equitatiu i de qualitat compartit amb estudiants amb discapacitat i sense, o amb necessitat de mesures educatives especials, en què es reconeix el valor de la diferència i es dona suport a tots els estudiants per aconseguir el seu màxim desenvolupament. Cal adoptar l'educació inclusiva com a principi fonamental per atendre la diversitat de les necessitats educatives i adoptar les mesures pertinents per garantir-ne l'accés.

Aquest Pla per a la inclusivitat dona resposta al compliment de la [Convenció de Drets de les Persones amb Discapacitat \(d'ara endavant CDPD\)](#)¹ en què s'estableix que els estats han d'assegurar que les persones amb discapacitat tinguin accés a l'educació superior i a l'aprenentatge al llarg de la vida sense discriminació proporcionant les mesures de suport i els ajustos per garantir la igualtat de condicions.

¹ [Conveni sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat](#) (2006). Nacions Unides.

A través de les actuacions previstes en aquest Pla per a la inclusivitat, la Universitat d'Andorra vol impulsar els objectius i les actuacions, que han de garantir l'equitat per a tots els membres de la comunitat universitària a fi d'eliminar les barreres que limiten l'accés a l'educació superior de manera equitativa i inclusiva, així com la participació i l'aprenentatge de les persones, que estiguin en situació de vulnerabilitat socioeducativa i cultural.

El pla té un caràcter eminentment pràctic perquè pugui servir d'eina de treball tant per al personal docent i investigador, com per al personal d'administració i serveis, per la qual cosa neix com un document viu que caldrà anar actualitzant permanentment.

En funció de les necessitats individuals, aquest pla vol garantir els ajustos raonables per prestar el suport necessari per fomentar un desenvolupament educatiu ple que garanteixi una educació inclusiva de qualitat. Davant la impossibilitat d'incloure la totalitat de les discapacitats i trastorns, aquest Pla per a la inclusivitat considera dins la discapacitat, la física o motora, la sensorial, els trastorns de l'aprenentatge i els trastorns de salut mental.

El pla es divideix en 6 capítols. El primer és de caràcter introductori a l'UdA i la inclusivitat; el segon se centra a explicar les Necessitats Educatives Especials (d'ara endavant NEE) i la discapacitat; el tercer explica el desplegament del Pla per a la inclusivitat; el quart introdueix les adaptacions i els recursos possibles; el cinquè se centra en les accions desenvolupades i les accions futures; i finalment, el sisè recull els diferents annexos.

1.1. La inclusivitat i l'Agenda 2030

Com a institució inclusiva, oberta a la societat i al debat d'idees i compromesa amb la dimensió social de la Universitat, l'UdA compta amb una comunitat universitària plural, cohesionada i integrada a la societat, que participa activament en la governança de la institució i que potencia la inclusivitat i l'accés universal a tota la comunitat universitària. El seguiment personalitzat de l'estudiant i la inclusió són dos dels valors que encapçalen el seu Model estratègic.

La Convenció de l'ONU dels Drets de les Persones amb Discapacitat va situar públicament la discapacitat en el focus dels drets humans i l'Agenda 2030 i els ODS va posar de manifest la

discapacitat i l'accessibilitat com a part del desenvolupament sostenible. En relació amb la inclusivitat, l'UdA treballa activament en la lluita contra les desigualtats per promoure els drets humans i per a la consecució dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030, entre els que destaquen²:

- Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tothom (ODS 4).
- Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva i el treball digne per a tothom (ODS 8).
- Construir infraestructures resilients, promoure la industrialització inclusiva i sostenible i fomentar la innovació (ODS 9).
- Reduir la desigualtat entre els països (ODS 10).
- Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilients i sostenibles (ODS 11).
- Promoure societats pacífiques i inclusives per tal d'aconseguir un desenvolupament sostenible, proporcionar accés a la justícia per a totes les persones i desenvolupar institucions eficaces, responsables i inclusives a tots els nivells (ODS 16).

Figura 1. ODS presents al Pla per a la inclusivitat de l'UdA

² Extret a partir de: United Nations. (s.f.). [Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. The 2030 Agenda for sustainable development](#). United Nations.

A banda de treballar per eliminar les barreres arquitectòniques i sensorials, en l'afany de garantir la igualtat d'oportunitats entre tots els membres de la comunitat universitària, l'UdA també fa inclusiva l'activitat docent. Això es tradueix, no només en l'acció tutorial i en l'adopció d'una metodologia docent inclusiva, sinó també en la possibilitat de realitzar adaptacions docents per a estudiants amb discapacitat i d'aplicar mesures inclusives per als estudiants amb necessitats educatives especials.

En aquest sentit, aquest pla s'inspira en els paràmetres establerts per l'ODS 10 "Reducció de les desigualtats", i per l'ODS 4 "Educació de qualitat". És per això que posa l'èmfasi en els col·lectius següents, en entendre que poden estar sotmesos a un major risc d'exclusió, vulnerabilitat i marginalització:

- Situació derivada de NEE, discapacitat o altres circumstàncies personals assimilables.
- Situacions personals que requereixen assistència psicològica.
- Estudiants amb carència de recursos econòmics.
- Desprotecció familiar.
- Situació de persones sol·licitants d'asil i refugi.
- Situacions personals lligades a la identitat sexual i de gènere.
- Situacions de privació de llibertat.

"L'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO) (2009) indica clarament que l'educació inclusiva és una qüestió d'equitat i és per tant un tema de qualitat que impacta sobre tots els estudiants. Es destaquen tres propostes sobre l'educació inclusiva: la inclusió i la qualitat són recíproques; l'accés i la qualitat estan vinculades, i es reforcen mútuament; i la qualitat i l'equitat són punts centrals per assegurar l'educació inclusiva." (2014, p. 11)³

³ *Five Key Messages for Inclusive Education. Putting Theory into Practice.* Odense, Dinamarca: European Agency for Special Needs and Inclusive Education.

2. Marc legal

El Pla per a la inclusivitat de la Universitat d'Andorra se sustenta en el text constitucional d'Andorra de l'any 1993 que reconeix els drets fonamentals de les persones a la no discriminació per raó de naixement, raça, sexe, origen, religió, opinió o qualsevol altra condició personal o social, i al seu corresponent desenvolupament normatiu.

La [Llei del 17 d'octubre del 2002 de protecció de les persones amb discapacitat](#) estableix les mesures i les prestacions per a les persones amb discapacitat al país i en destaca l'article 14 dedicat a l'educació.

A més, Andorra també ha ratificat la [Convenció Internacional sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat de l'ONU del 2006](#), que estableix els drets de les persones amb discapacitat, incloent-hi el dret a l'educació inclusiva i a l'accés a l'educació superior en igualtat de condicions.

2.1. La Constitució del Principat d'Andorra

Dins el títol II "Dels drets i llibertats", l'article 6 de [la Constitució del Principat d'Andorra de 1993](#) proclama el dret a la igualtat i la no discriminació:

Article 6⁴

1. Totes les persones són iguals davant la llei. Ningú no pot ésser discriminat per raó de naixement, raça, sexe, origen, religió, opinió o qualsevol altra condició personal o social.
2. Els poders públics han de crear les condicions per tal que la igualtat i la llibertat dels individus siguin reals i efectives.

Per tant, com a universitat pública del país cal fer els passos per garantir aquest dret a la igualtat i a la no discriminació.

⁴ [La Constitució del Principat d'Andorra](#)

2.2. Llei 27/2017 del 30 de novembre, de mesures urgents per a l'aplicació del Conveni relatiu als drets de les persones amb discapacitat

Cal destacar també la [Llei 27/2017 del 30 de novembre, de mesures urgents per a l'aplicació del Conveni relatiu als drets de les persones amb discapacitat, fet a Nova York el 13 de desembre del 2006](#), la qual en l'article 34 modifica l'[article 8 de la Llei qualificada d'educació, del 3 de setembre de 1993](#), per incidir en el principi d'inclusió. La Llei 27/2017 té com a objectiu "aconseguir que les persones amb discapacitat gaudeixin dels seus drets i les seves llibertats en condicions d'igualtat, i que puguin exercir els deures que els corresponen com a ciutadans i que exigeix la dignitat humana, i també evitar qualsevol tipus de discriminació per raó de la discapacitat" (art. 1).

Aquesta llei, en el seu apartat primer de l'article 14 dedicat a l'educació "reconeix la igualtat d'oportunitats dels infants, joves i adults amb discapacitat en l'accés a l'educació en entorns inclusius, amb els suports adequats i els ajustos raonables necessaris, en els termes establerts a l'article 24 del CDPD i en les normes de desenvolupament del dret a l'educació reconegut a la Constitució" (art.14.1).

Article 14. Educació⁵

1. Es reconeix la igualtat d'oportunitats dels infants, joves i adults amb discapacitat en l'accés a l'educació en entorns inclusius, amb els suports adequats i els ajustos raonables necessaris, en els termes establerts a l'article 24 del CDPD i en les normes de desenvolupament del dret a l'educació reconegut a la Constitució.

En concret es reconeix el dret d'aquestes persones a:

a) L'escolarització obligatòria i gratuïta, que inclou els nivells de primera i segona ensenyança, dels sis als setze anys. No obstant això, també tenen dret a ser escolaritzats a partir dels tres anys i després dels setze anys per cursar l'educació postobligatòria, en les

⁵ [Llei 27/2017 del 30 de novembre, de mesures urgents per a l'aplicació del Conveni relatiu als drets de les persones amb discapacitat, fet a nova York el 13 de desembre del 2006.](#)

mateixes condicions que les altres persones. El dret a la gratuïtat es garanteix a través dels centres públics i el dret d'accés a l'educació bàsica d'adults es garanteix a través del sistema de formació d'adults.

b) L'accés als diferents ensenyaments postobligatoris i a l'ensenyament superior una vegada acreditat el nivell de desenvolupament de competències requerit per a aquests ensenyaments, en igualtat de condicions amb la resta d'alumnes.

c) Una orientació escolar i professional, a l'obtenció de títols oficials acreditatius del nivell d'educació cursat o a la certificació dels estudis realitzats, i a l'adequació dels plans educatius als efectes de promoure les seves habilitats.

d) En el cas dels estudis superiors, les universitats han d'adaptar, quan la discapacitat ho requereixi, d'acord amb la normativa aplicable, les normes d'accés i de permanència a aquestes persones. Així mateix, s'han d'establir les condicions perquè les persones amb discapacitat accedeixin a les exempcions en el pagament de les taxes i els preus públics en l'ensenyament superior públic andorrà.

2.3. Convenció de Drets de les Persones amb discapacitat (CDPD)⁶

Andorra va ratificar el "Conveni relatiu als drets de les persones amb discapacitat" (d'ara endavant CDPD) i el "Protocol opcional al conveni relatiu als drets de les persones amb discapacitat", adoptats per les Nacions Unides el 13 de desembre del 2006 i el 14 de març del 2014 respectivament. El conveni esdevé un instrument jurídic imprescindible en la promoció, protecció i reconeixement en condicions d'igualtat dels drets específics de les persones amb discapacitat i el respecte de la seva dignitat. L'informe intern relatiu a l'adaptació de la normativa andorrana al CDPD al Consell Nacional de la Discapacitat (Conadis) el 2016 i d'ençà s'ha anat nodrint amb els suggeriments dels diferents agents.

⁶ [Conveni sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat](#) Format lectura fàcil. Ministeri d'Afers socials del Govern d'Andorra.

La CDPD estableix que els Estats han d'assegurar un sistema d'educació inclusiu a tots els nivells per a les persones amb discapacitat (article 24).

En aquest mateix sentit, la Convenció va disposar que els Estats tenen el deure d'assegurar "que les persones amb discapacitat tinguin accés general a l'educació superior, la formació professional, l'educació per a adults i l'aprenentatge durant tota la vida sense discriminació i en igualtat de condicions amb les altres. Amb aquesta finalitat, els estats han d'assegurar que es facin ajustos raonables per a les persones amb discapacitat." (article 24.5).

Article 24

"Els estats part reconeixen el dret de les persones amb discapacitat a l'educació. Amb la intenció de fer efectiu aquest dret sense discriminació i basant-se en la igualtat d'oportunitats, els estats part han d'assegurar un sistema d'educació inclusiu a tots els nivells, així com l'ensenyament al llarg de la vida..."Convenció sobre el Dret de les persones amb discapacitat (CDPD).⁷

Per tant, la "universitat inclusiva és aquella que incorpora la diversitat a tots els espais de la seva activitat, com una exigència de qualitat. Assolir una educació universitària de qualitat només serà possible si la comunitat universitària exercita de manera transversal els principis fonamentals de la igualtat d'oportunitats i la inclusió fent realment efectiu el concepte d'atenció a la diversitat".⁸

El març del 2021, la Comissió Europea va adoptar una nova [*Estratègia sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat per al període 2021-2030*](#), que té com a objectiu avançar en l'aplicació de tots els àmbits de la Convenció sobre els drets de les persones amb discapacitat

⁷[Conveni sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat](#) Ministeri d'Afers socials del Govern d'Andorra.

⁸ Extret literalment de: [Guía de buenas prácticas para la transición, el acceso y la acogida del alumnado con necesidad específica de apoyo educativo en los estudios universitarios](#). Madrid. Fundación ONCE. Con la colaboración de Crue-Asuntos Estudiantiles. RED SAPDU, 2020.

[Pla d'inclusió de les Persones amb diversitat Funcional de la UdL \(2024-2019\) \(2014\)](#)

(CDPD), tant a escala de la Unió Europea com dels estats membres (Comissió Europea, 2021, p. 32).

3. Formacions sobre inclusivitat a l'UdA

Des de sempre, la Universitat d'Andorra ha treballat per donar resposta a les necessitats de tots els col·lectius de la societat andorrana i fer de l'UdA una universitat oberta, accessible, receptiva a les necessitats de la seva societat, inclusiva i oberta a tothom (veure taula 5, [annex 16](#)).

Periòdicament, amb la voluntat d'apropar i fer accessible la institució a tots els col·lectius, l'UdA organitza formacions per donar resposta a necessitats educatives concretes i per millorar les competències dels diferents professionals, ja sigui amb relació a formacions en necessitats educatives especials, ja sigui en com adquirir les competències per fer que les formacions siguin cada cop més accessibles per a persones amb diversitat funcional.

A partir de la creació del SAEP (Servei d'Acompanyament a l'Estudiant i al Personal) el 2019, la conscienciació ha crescut promovent una formació més especialitzada en relació amb la discapacitat, les necessitats educatives especials i la salut mental a les aules.

Capítol 2. Les Necessitats Educatives Especials (NEE) i la discapacitat

4. Dificultats específiques de l'aprenentatge

El terme DEA (dificultats específiques d'aprenentatge) s'empra per designar un grup heterogeni de trastorns que poden manifestar-se en dificultats significatives en l'adquisició i ús de la parla, la comprensió oral, la lectura, l'escriptura, el raonament o les habilitats matemàtiques. Així, doncs, el concepte inclou una diversitat de trastorns: dislèxia (el més comú), trastorn per dèficit d'atenció, dispràxia, discalculia, disortografia, disfèmia..., etc. Cal recalcar que els estudiants que presenten aquestes dificultats no tenen cap discapacitat cognitiva, ni física ni sensorial" (URV, 2013, 61)⁹

Hi ha diversos tipus de trastorns de l'aprenentatge¹⁰, essent els més comuns els que s'especifiquen a continuació.

4.1. La dislèxia. Trastorn específic de l'aprenentatge amb dificultat per a la lectura

La dislèxia és un trastorn crònic d'origen neurobiològic, que es caracteritza per dificultats de precisió i fluïdesa en el reconeixement de paraules i per problemes de descodificació i d'escriptura de paraules. Hi pot haver afectades altres àrees en un grau o en un altre, com l'atenció, la memòria de treball, la percepció o altres.

La dislèxia també pot anar acompanyada d'altres trastorns, com el trastorn per dèficit d'atenció amb hiperactivitat (TDAH), la dispràxia, i la disortografia (trastorns específics de l'aprenentatge amb dificultat per a l'expressió escrita) la discalculia (trastorn específic de l'aprenentatge amb dificultat per a les matemàtiques).

⁹ [Atenció a l'estudiantat amb discapacitat i altres trastorns de la Universitat Rovira i Virgili](#)

¹⁰ A partir de: [Trastorns de l'aprenentatge](#). Generalitat de Catalunya.

A més, l'estudiant amb dislèxia pot presentar baixa autoestima, ansietat i manca de confiança. Cal tenir en compte que la dislèxia és una disfunció neurològica que no té res a veure amb el coeficient d'intel·ligència.

4.2. Trastorn per dèficit d'Atenció i/o Hiperactivitat (TDA/H)¹¹

El Trastorn per dèficit d'Atenció i/o Hiperactivitat (TDA/H) és un trastorn neurobiològic amb una base genètica que provoca un desequilibri significatiu d'alguns neurotransmissors del cervell. Inclou dificultats d'atenció i organització del comportament. Els símptomes poden incloure: manca d'atenció, distracció, impulsivitat, hiperactivitat, inquietud excessiva i escassa capacitat d'organització, així com frustració i irritabilitat quan la persona no pot complir les normes de rendiment esperades.

5. La diversitat funcional *versus* la discapacitat

“La discapacitat és un concepte en evolució constant i és el resultat de la interacció entre persones amb deficiències i barreres degudes a l'actitud i a l'entorn que eviten la seva participació plena i efectiva en la societat, en igualtat de condicions amb les altres persones” (EUni4All-Network, 2019, p. 156).¹²

Aquesta definició està en l'article 2 del [Conveni sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat](#) (CDPD)¹³ Per tal d'evitar l'exclusió social de les persones amb discapacitat i donar compliment al [CDPD](#) cada cop més hi ha una tendència a adaptar els diferents entorns i espais públics a les necessitats d'aquest col·lectiu.

¹¹ [Dèficit d'atenció i hiperactivitat](#). Guttman Barcelona.

¹² EUni4All-Network. (2019). *Guía de estándares para la inclusión de estudiantes con Discapacidad en la universidad*. Proyecto intelectual I. Erasmus +. Comisión Europea. <https://drive.google.com/file/d/1Nq2hb4jy-b11ytc1perDXXrn1QVG-aS/view>

¹³ ONU: Asamblea General, Convención sobre los derechos de las personas con discapacidad: Resolución aprobada por la Asamblea General, 24 Enero 2007, A/RES/61/106. <https://www.refworld.org/es/docid/497f08549.html>

La OMS¹⁴ defineix la discapacitat com a un fenomen complex que reflecteix una relació estreta i al límit entre les característiques del ser humà i les característiques de l'entorn on viu. El 22 de maig del 2001, el CIF porta a terme la [Classificació Internacional del Funcionament \(CIF\) de la discapacitat i de la salut](#), que va ser aprovada pels països que integren l'OMS.

La diversitat funcional es pot definir com el fenomen, fet o característica present a la societat que, per definició, afectaria tots els seus membres per igual. És a dir, a la societat hi ha persones amb capacitats o funcionalitats diverses o diferents entre si. Diversitat funcional no és un terme alternatiu a "discapacitat", sinó un terme per a exclusions o discriminacions. Malgrat que el terme de "diversitat funcional" pot suposar una visió positiva de la discapacitat, ja que parla de diferents capacitats i no de deficiències, limitacions o restriccions, es recomana evitar-ho atès que parlar de diversitat és aplicable a qualsevol persona. De fet, no és un terme que quedi contemplat al CDPD Per tant, és un terme ambigu, que invisibilitza a aquest grup social, emmascara la seva realitat i resta valor a la problemàtica del que suposa tenir una discapacitat.¹⁵

"La diversitat funcional es pot definir com el fenomen, fet o característica present a la societat que, per definició, afectaria tots els seus membres per igual. És a dir, a la societat hi ha persones amb capacitats o funcionalitats diverses o diferents entre si. Diversitat funcional no és un terme alternatiu a "discapacitat", sinó un terme per a exclusions o discriminacions" (UA de la Universitat d'Alacant).¹⁶

Segons l'OMS¹⁷ (Organització Mundial de la Salut), la discapacitat és un fenomen complex que reflecteix una relació estreta i al límit entre les característiques de l'ésser humà i l'entorn en què es desenvolupa; és un terme general que comprèn les deficiències, les limitacions de l'activitat i les restriccions de la participació.

¹⁴ Organización Mundial de la Salud, (2001). *Clasificación internacional del funcionamiento de la discapacidad y de la salud: CIF*

¹⁵ A partir de: [Manual de lenguaje inclusivo](#). COCEMFE.

¹⁶ Extret literalment de: [Unitat d'accessibilitat de la Universitat d'Alacant](#).

¹⁷ [Organització Mundial de la Salut \(OMS\). Discapacitat](#).

La Clasificación Internacional del Funcionamiento (CIF) de la discapacidad y de la salud estableix els següents tipus de discapacitat, el grau d'afectació de les quals pot ser molt variat: física o motora, auditiva, visual, intel·lectual o psíquica.

5.1. Discapacitat física o motora

Inclou limitacions en la mobilitat o la coordinació, com ara la paraplegia, la tetraplegia, l'amputació, l'espina bífida, entre d'altres.

- **Discapacitat motriu.** Pèrdua o limitació d'alguna persona per moure's. Es produeix en mancar les extremitats de manera parcial o total, o bé quan una part del cos ha quedat molt afectada impedit a la persona desenvolupar-se d'una manera convencional.
- **Discapacitat orgànica.** Afecta els òrgans i que puguin estar danyats, i s'associa a malalties que no són perceptibles com la diabetis, una insuficiència renal, Càncer, cardiopaties, epilèpsia, fibrosi quística, o malalties digestives (Crhon, colitis ulcerosa, ...etc). Aquestes malalties poden suposar una absència dilatada a classe.

5.2. Discapacitat Sensorial¹⁸

Correspon a les persones que han perdut la seva capacitat visual o auditiva i (plena o parcial) que en conseqüència presenten desavantatges en la comunicació i l'ús de llenguatge.

5.2.1. Discapacitat auditiva.

Inclou dèficits de l'audició, com ara la sordesa parcial, sordesa total (cofosi) o la hipoacúsia en diferents graus, entre d'altres.

- **Hipoacúsia:** audició deficient, que en alguns casos pot ser profunda (cap percepció de la veu humana) i en d'altres permet algun grau incomplet de percepció de la parla amb l'ajut de la lectura labial i/o de dispositius receptors com audíofons o implants coclears.

¹⁸ Extret de la [Guía de adaptaciones en la universidad. Servicio de acción social e inclusión](#). Universidad de Deusto

- **Sordesa total o cofosi:** pèrdua auditiva total que impedeix l'aprenentatge de la llengua oral per via auditiva. La comprensió pot ser a través de la lectura labial, en cap cas a través de l'audició. La llengua de signes és la seva llengua natural.

5.2.1. Discapacitat visual

Inclou problemes de la vista, com ara la ceguesa total o parcial, la baixa visió o el daltonisme, entre d'altres. Ceguera o deficiència visual es refereix a la pèrdua total o molt seria de la vista o dificultat en veure amb algun dels ulls.

- **Ceguera:** no tenen cap resta visual, i només perceben lleugerament la llum.
- **Deficiència visual:** amb la millor correcció possible podrien veure o distingir, encara que amb dificultat, alguns objectes a una distància curta, amb mida i claredat suficient, més lentament i amb un gran esforç.

També es pot patir la pèrdua de visió central o la pèrdua de visió perifèrica.

5.2.1. Discapacitat en la parla¹⁹

Les discapacitats comunicatives i les del llenguatge o la parla poden ser tant per danys cerebrals, per problemes de la parla (cordes vocals, .., etc), o causades per problemes auditius. Entre les més comunes hi ha l'afàsia, l'agnòsia auditiva verbal, la tartamudesa o disfèmia o la disglòssia, entre d'altres.

5.2.1. Discapacitat intel·lectual²⁰

Inclou limitacions en la capacitat intel·lectual i en la capacitat d'aprenentatge per fer front a situacions diàries. Les síndromes més habituals són: la síndrome de Down (SD), el trastorn de l'espectre autista (TEA), la síndrome X fràgil (SXF) i la síndrome de Williams (SW).²¹

¹⁹ A partir de: <https://www.fundacioncaser.org/discapacidad/que-afecta-la-comunicacion-y-el-habla/agnosia-auditiva-verbal>

²⁰ [Discapacitat intel·lectual](#). Guttman Barcelona. [Fitxa resum de Persones amb diversitat funcional intel·lectual](#)

²¹Valiente, P. [Persones amb diversitat funcional intel·lectual. Característiques i necessitats de les persones en situació de dependència](#).

- **Síndrome de Down:** és la principal causa de discapacitat intel·lectual congènita i l'alteració genètica humana més comú. El fet que sigui conseqüència d'una alteració en els gens provoca que cada persona amb síndrome de Down no tingui la mateixa alteració en els cromosomes. Això provoca que les característiques físiques, cognitives i psicològiques de la síndrome de Down estiguin més pronunciades o menys en cada persona.
- **Trastorn de l'espectre autista (TEA)²²:** és un trastorn d'origen neurobiològic i del desenvolupament que es manifesta durant la infància i que perdura la resta de la vida. La persona amb TEA presenta una alteració generalitzada en el desenvolupament de la interacció social, de la comunicació i de la funció simbòlica, i uns patrons restrictius i repetitius de comportament.

5.2.1. Discapacitat psíquica o trastorn mental

Pateixen alteracions en els processos cognitius i afectius del desenvolupament, infreqüents respecte del grup de referència del qual prové l'individu. Comprèn la limitació de l'aprenentatge per a noves habilitats. Està directament relacionada amb el comportament de l'individu, especialment, quan presenta trastorns amb el comportament adaptatiu. Aquesta discapacitat podria incloure's dins la categoria de malalties mentals. Pot suposar una alteració en el raonament, el comportament, la facultat per a reconèixer la realitat o adaptar-se a les condicions de vida, el que comporta un grau variable de discapacitat i de disfunció social.

5.3. Malalties rares

Les malalties rares poden pertànyer a un o diversos tipus de discapacitat. Es consideren "rares" perquè atès que hi ha pocs casos sovint són poc conegudes (afecta menys de 5 de cada 10.000 habitants). Entre altres es destaquen les següents: displàsia, espondiloepifisaria congènita, malaltia de Huntington, epidermòlisi ampul·lar o pell de papallona, esclerodèrmia, fibrosi quística, osteogènesi imperfecta, síndrome X Fràgil, síndrome de Freeman, entre altres.

²² [Trastorn de l'espectre de l'autisme \(TEA\)](https://asperger.cat/trastorn-espectre-autista/). Guttman Barcelona; <https://asperger.cat/trastorn-espectre-autista/>

Capítol 3. Desplegament del Pla per a la inclusivitat de l'UdA

6. Estructura del Pla per a la inclusivitat de l'UdA

La Universitat d'Andorra (UDA) té com a un dels seus objectius prioritaris el compromís de garantir la igualtat d'oportunitats de la comunitat universitària, adquirint una rellevància especial les persones amb discapacitat, i *per ende* apostant per la inclusió. En la Societat de la Informació i el Coneixement del segle XXI, per tal de reduir la bretxa social, educativa i tecnològica, la Universitat d'Andorra aposta per l'accés i la promoció de les persones amb discapacitat en l'educació superior per garantir així la igualtat d'oportunitats.

Una educació de qualitat i l'excel·lència ha de ser respectuosa amb la diversitat i s'ha de transposar a tots els àmbits. És per això que, el curs 2022-2023 la Universitat d'Andorra decideix fer un pas endavant i dissenya un primer "Pla per a la inclusivitat", que ha de permetre avançar en l'accés de les persones amb discapacitat a l'ensenyament superior, amb una formació de qualitat que els permeti una inclusió professional en el món laboral.

El Pla per a la inclusivitat de l'UdA és un programa d'integració per a tota la comunitat universitària de l'UdA, que es basa en els principis d'igualtat d'oportunitats, d'inclusió i de responsabilitat social de la universitat i que ha estat desenvolupat amb la missió de:

- Garantir que totes les persones, independentment de les seves habilitats o discapacitats, tinguin un accés equitatiu als recursos, serveis i oportunitats oferts per la universitat.
- Establir el protocol i els criteris de les adaptacions a la universitat
- Esdevenir un document pràctic de referència i consulta que permeti aplicar les adaptacions més escaients als membres de la comunitat universitària.

El Pla per a la inclusivitat de l'UdA s'emmarca en l'aplicació de l'article 24 de la "Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat" i amb el compliment dels Objectius 4, 8, 9, 10, 11 i 16 de l'Agenda de Desenvolupament Sostenible. Com va assenyalar José Luis Martínez Donoso, director general de la fundació ONCE al *V Congreso Internacional sobre Universidad y Discapacidad del 2021*, "el gran desafiament és dotar als estudiants amb discapacitat de les

competències que requereix el mercat laboral i evitar que es quedin fora de la quarta revolució industrial”.²³

Les seves necessitats personals i les necessitats socials han generat noves demandes i l'UdA se n'ha fet ressò a través de la creació del **Servei d'Acompanyament a l'Estudiant i al Personal (SAEP)**, un servei que depèn del Rectorat. Aquest és un espai d'orientació dins de la comunitat universitària, en el qual s'ofereix un acompanyament a les persones amb necessitats psicossocials o situacions de vulnerabilitat que puguin dificultar o impedir la continuïtat de la seva tasca acadèmica.

6.1. Funcions

Aquest Pla per a la no exclusió dels estudiants amb discapacitat, amb necessitats educatives especials o amb una situació de vulnerabilitat socioeducativa i cultural, presenta les funcions següents:

- Atenció i suport acadèmic personalitzat.
- Informació als estudiants amb discapacitat i o NEE.
- Detecció i seguiment per a la supressió de barreres arquitectòniques, urbanístiques i en la comunicació.
- Sensibilització de l'entorn humà natural de la comunitat universitària.

6.2. Objectius del Pla per a la inclusivitat

El Pla per a la inclusivitat de la Universitat d'Andorra té com a objectiu global garantir les actuacions i les mesures de suport, que han de garantir l'equitat per a tots els membres de la comunitat educativa, a fi d'eliminar les barreres que limiten l'accés a la d'educació superior de manera equitativa i inclusiva, així com la participació i l'aprenentatge de les persones que estiguin en situació de vulnerabilitat socioeducativa i cultural.

²³ Extret de: <https://ciud.fundaciononce.es/es/noticias/fundacion-once-subraya-que-el-gran-desafio-es-dotar-los-estudiantes-con-discapacidad-de-las>

Aquest pla presenta els objectius específics següents centrats en les persones:

- (1) Donar resposta a les diferents situacions de dificultats de l'aprenentatge dels **estudiants**, sigui per Necessitats educatives especials (NEE), com per adaptacions per a la no exclusió dels estudiants amb discapacitat, o situacions amb una discapacitat transitòria.
- (2) Donar resposta a les situacions de NEE o de discapacitat que puguin sorgir entre els seus **treballadors**.
- (3) Donar un **suport social** a les persones, que estiguin en situació de vulnerabilitat socioeducativa i cultural.
- (4) Afavorir **polítiques d'inserció laborals inclusives**.
- (5) Aconseguir que l'UdA sigui una **universitat accessible i inclusiva**.

Per tal de millorar i garantir l'atenció de la comunitat universitària, la Universitat d'Andorra ha creat el **SAEP (Servei d'acompanyament a l'estudiant i al personal)**.

7. Servei d'Acompanyament a l'Estudiant i al Personal (SAEP)

El SAEP és un espai d'orientació dins de la comunitat universitària, en el qual s'ofereix un acompanyament a les persones amb necessitats psicosocials o situacions de vulnerabilitat que puguin dificultar o impedir la continuïtat de la seva tasca acadèmica i/o professional.

Des de la seva creació el juny del 2019, el SAEP exerceix principalment una funció d'intermediari entre la persona amb dificultats i els possibles serveis d'atenció disponibles al país. Així, el SAEP col·labora amb diferents departaments del Ministeri encarregat [d'Afers socials](#) del Govern d'Andorra.

El SAEP ofereix els serveis següents:

- Atenció personalitzada a través d'entrevistes concertades amb una persona experta.
- Orientar sobre recursos per millorar l'activitat acadèmica a l'aula presencial i virtual.

- Mesures de suport per a les persones amb NEE i amb discapacitat.
- Orientació psicològica
- Mitjans de suport, entès com a “una persona, un servei o un animal que actua com a intermediari entre l’entorn i una persona amb discapacitat i que li permet millorar la qualitat de vida, incrementar l’autonomia personal i assolir la inclusió”.²⁴
- Adaptacions per al correcte assoliment de les competències de cada pla d’estudis.
- Atenció a les consultes del professorat sobre les adaptacions realitzades a l’estudiant,

Per tal de donar la resposta socioeducativa i cultural el SAEP s’organitza en quatre grans eixos (veure figura 2):

- L’atenció a les persones amb Necessitats Educatives Especials (NEE).
- L’atenció a les persones amb discapacitat.
- L’atenció a les persones amb problemes d’orientació psicològica.
- L’atenció a les persones amb necessitats de caire social.

²⁴ Es recomana parlar millor de participació, que no d’inclusió. Extret a partir de Guasch (2021).

<https://upcommons.upc.edu/bitstream/handle/2117/358948/9788498808780.pdf;jsessionid=AAE84AB7DC3083DC7D4652C5D5DB638E?sequence=5>

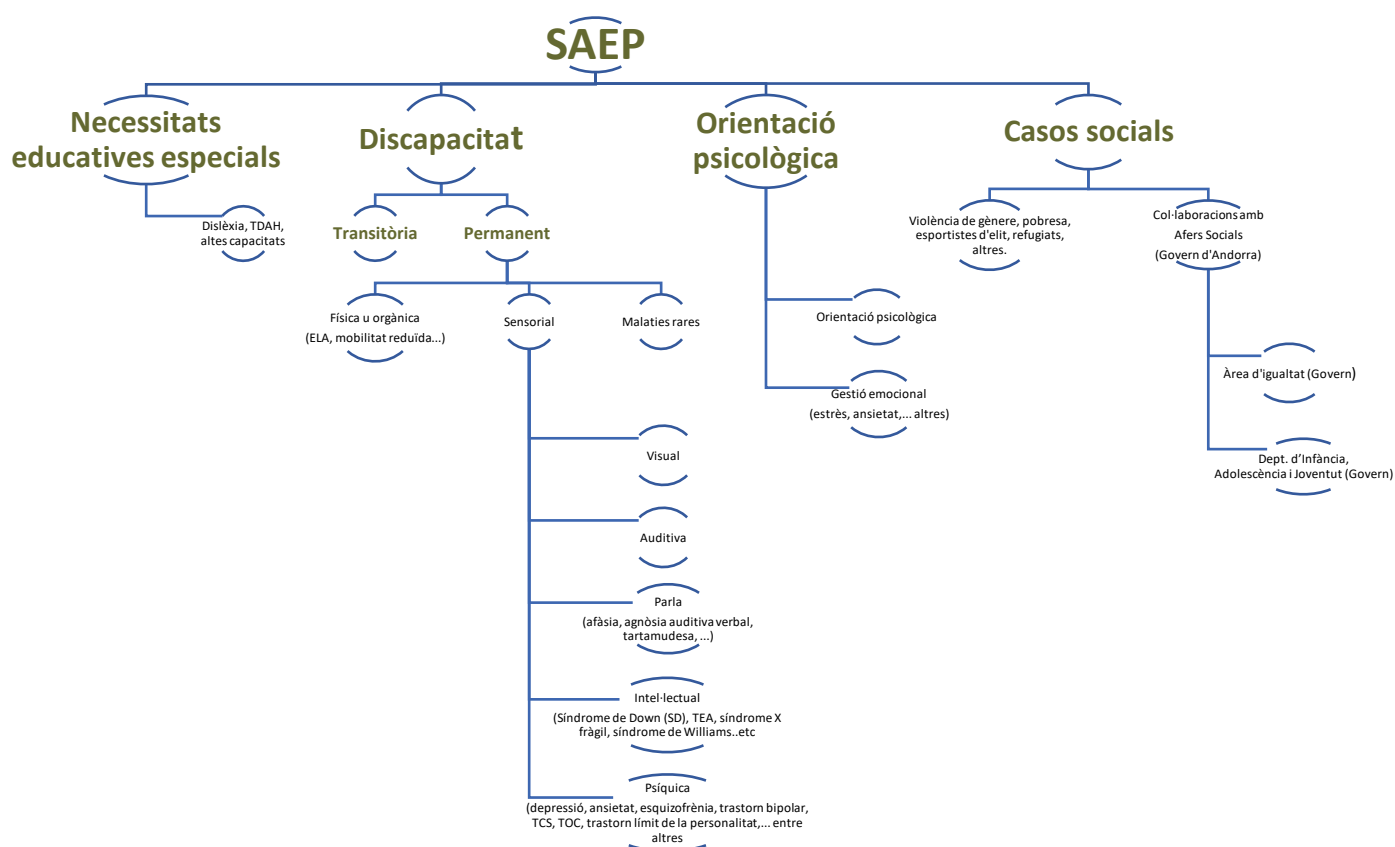

Figura 2. Casuística dels casos que atén el SAEP.

El rol de les coordinacions

La majoria de les demandes dels interessats arriben a través de les coordinacions dels estudis, que juguen un rol clau en la detecció de les possibles problemàtiques a les aules i deriven els casos al SAEP. És per això que, les coordinacions de cada una de les titulacions que s'ofereixen a la universitat estan presents en l'estructura del SAEP, atès que són els punts de contacte del servei i alhora les persones de referència per als estudiants, les quals els poden guiar en la seva sol·licitud al SAEP (veure figura 3).

A la fi del procediment, les coordinacions signen conjuntament amb l'estudiant la resolució de mesures de suport resultant del procés i són les encarregades d'informar el professorat de les resolucions de les adaptacions.

Els rol dels especialistes

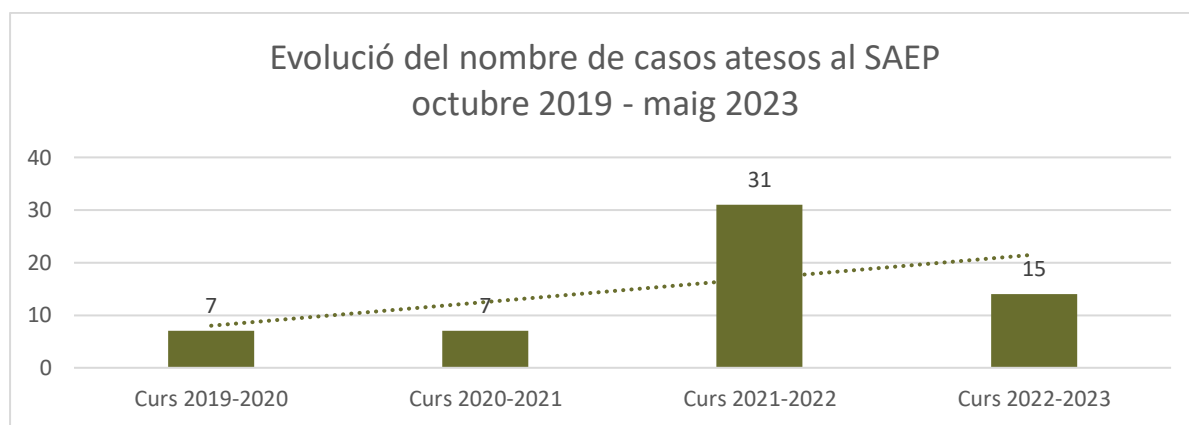
El SAEP compta amb especialistes per al tractament dels casos segons la seva naturalesa:

- Especialista per a casos de NEE i discapacitat, que tracta les principals dificultats amb relació als obstacles en l'aprenentatge, sigui a l'aula o als exàmens.
- Especialista per casos de trastorns psicològics.
- Especialista per a temes de salut i seguretat laboral.

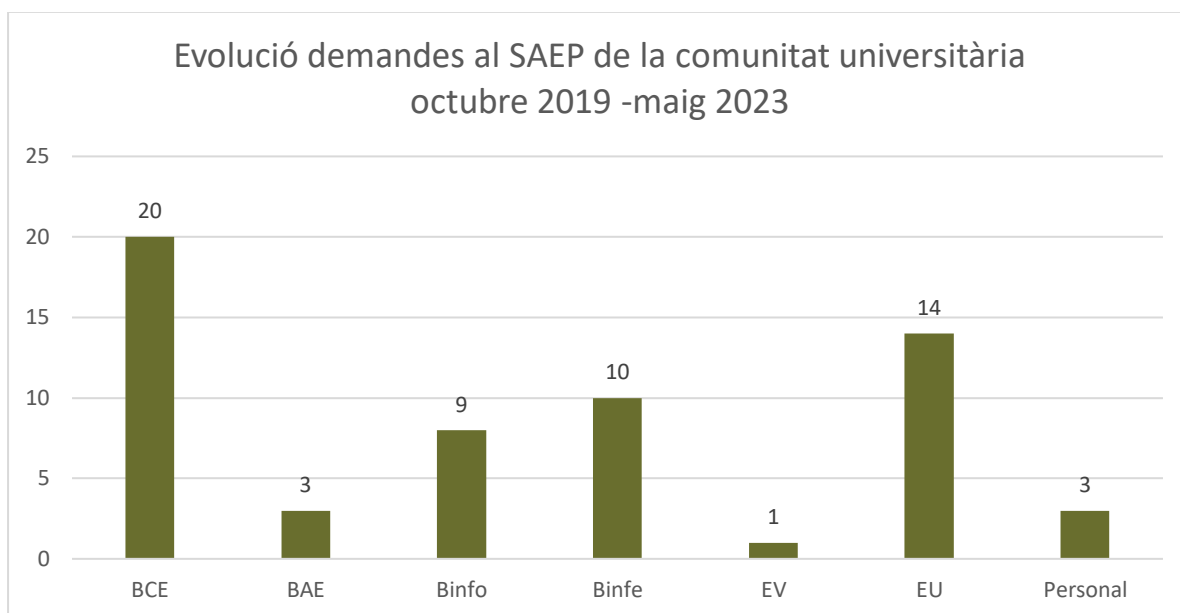
Els casos socials, que poden ser de naturalesa diversa, es deriven des del SAEP als serveis de Govern que pertoquin. El SAEP treballa estretament amb les àrees o serveis següents:

- Govern d'Andorra:
 - Àrea d'Igualtat (Afers Socials)
 - Departament d'Infància, adolescència i joventut (Afers Socials).

Des de la seva creació el SAEP ha atès un total de 59 persones (veure gràfic 1). Les dades relatives a la **memòria del SAEP** poden consultar-se [aquí](#).

Gràfic 1. Evolució per cursos acadèmics de les demandes al SAEP des de la seva creació.

Gràfic 2. Demanda de la comunitat universitària des de la creació del SAEP, segmentats per estudis i personal.

7.1. Atenció a l'estudiant amb NEE o amb discapacitat

L'organització, la gestió i el control de les activitats de suport als estudiants amb NEE i amb discapacitat, es fa des del SAEP.

Objectiu

Des del SAEP s'ofereix el suport als estudiants amb necessitats educatives especials o amb discapacitat per concretar quin suport i recursos són necessaris per afavorir la seva adaptació al món universitari.

Destinatari

Els serveis del SAEP s'adrecen a l'alumnat de l'UdA, de DPA, bàtxelor, màster, doctorat, i extensió universitària, així com al personal de l'UdA.

Servei-atenció

- **Intern.** Per proporcionar una resposta adequada i a mida en relació amb la seva situació associada, sigui a les NEE o a la discapacitat, des del SAEP es duen a terme entrevistes personalitzades per avaluar les necessitats acadèmiques de suport per a cada estudiant.

Aquesta entrevista individual permet valorar quines adaptacions, quin suport i quins recursos són necessaris.

- **Extern.** En funció de la problemàtica es derivarà externament a l'especialista que correspongui.

La gestió de les demandes en relació amb les NEE i la discapacitat comporta establir una sèrie d'adaptacions, que es concreten en cada cas per assegurar uns recursos tècnics i un acompanyament que facilitin el pas per la universitat i ajudin a millorar el rendiment acadèmic.

- Informar, orientar i assessorar sobre els drets i recursos existents per als estudiants amb discapacitat de l'UdA, així com la manera d'accedir-hi.
- Oferir informació i assessorament en matèria de discapacitat a la comunitat universitària.
- Prestar assessorament tècnic adequat al professorat responsable de les activitats docents.
- Fomentar la col·laboració amb les entitats vinculades amb la discapacitat i promoure els convenis de col·laboració corresponents per tal d'atendre millor les necessitats dels estudiants.
- Elaborar programes d'actuació i promoure l'intercanvi d'experiències, recursos i informació per tal de facilitar la integració dels estudiants amb discapacitat a la vida universitària.
- Fomentar l'elaboració de materials propis d'ajut per a les discapacitats que es presentin (guies d'ajut, recursos, etc.).
- Promoure la millora de les mesures, polítiques i legislatives, per a la protecció i la promoció dels drets de les persones amb discapacitat, especialment en les propostes d'aplicació de les adaptacions curriculars.

Motius

Problemes derivats de trastorns de l'aprenentatge o de discapacitat.

7.2. L'atenció a les persones amb problemes de salut mental: el Servei d'Orientació i *Coaching* (SOC).

Integrat dins del SAEP, s'ha posat en marxa un nou servei, el **SOC**, que ofereix als membres de la comunitat universitària atenció i suport en l'àmbit de l'orientació i el *coaching*, per abordar problemes relacionats amb l'estabilitat emocional, el rendiment acadèmic o laboral, o la convivència. Les persones que ho precisen poden disposar d'aquest servei de manera confidencial i gratuïta.

Objectiu

L'objectiu del SOC és facilitar l'estabilitat personal i psicològica per afavorir l'adaptació de l'alumnat al món universitari.

Destinataris

Els serveis del SOC s'adrecen a l'alumnat de l'UdA, de DPA, bàtxelor, màster, doctorat, i extensió universitària, així com al personal de l'UdA.

Servei-atenció

- **Intern.** Entrevista individual d'orientació i suport psicològica. Aquest és un servei gratuït, que inclou un màxim de dues hores d'atenció per curs i per persona a repartir segons el que es convingui entre el servei i l'usuari o usuària.
- **Extern.** Salut mental: s'aconsella la derivació professional cap al SAAS (Salut Mental).

Motius

Problemes, d'ansietat, depressió, relació social, fòbies, dol, problemes familiars, o d'identitat sexual o de gènere, entre altres.

7.3. Atenció a les persones amb necessitats de caire social.

Objectiu

La gestió de les demandes en relació amb les necessitats socials comporta establir una sèrie d'adaptacions, que es concreten en cada cas. L'objectiu és facilitar l'estabilitat personal dels estudiants sotmesos a un major risc d'exclusió, vulnerabilitat i marginalització, per afavorir l'adaptació de l'alumnat al món universitari.

Destinataris

Els serveis del SOC s'adrecen a l'alumnat de l'UdA, de DPA, bàtxelor, màster, doctorat, i extensió universitària, així com al personal de l'UdA.

Servei-atenció

- **Intern.** Entrevista individual, què en funció de la problemàtica es derivarà externament.
- **Extern.** Àrea d'Igualtat (Afers Socials) o Departament d'Infància, Adolescència i Joventut (Afers Socials).

Motius

Problemes de violència masclista, violència intrafamiliar, violència sexual, manca de recursos econòmics, entre altres.

7.4. Les figures de suport

Per tal de garantir l'atenció als estudiants, s'han creat les figures de suport següents:

- Mentor o mentora de suport
- Estudiant de suport

7.4.1. Mentor o mentora de suport

Des de cada centre i titulació es podrà designar la figura de mentor o mentora de suport, per esdevenir la persona de referència de la persona amb NEE o discapacitat al llarg dels seus estudis. Aquesta figura, que ja està creada, es podrà reforçar a altres titulacions.

Funcions: la funció principal serà un seguiment personalitzat del seguiment acadèmic de la persona i assistir-la en qualsevol qüestió d'àmbit acadèmic que requereixi.

7.4.2. Estudiant de suport

La Universitat podrà regular la figura de l'estudiant de suport, per acompanyar els estudiants amb NEE o discapacitat al llarg dels seus estudis. Aquesta proposta estarà supeditada al compliment normatiu i a la disponibilitat pressupostària de la Universitat per a cada curs acadèmic.

Funcions: l'estudiant de suport accepta un compromís d'acompanyament als estudiants amb discapacitat a les dependències i serveis de la universitat, actuant com a pont de comunicació i facilitant ajuts i material docent.

Les tasques encarregades són:

- Donar suport acadèmic, com facilitar els apunts, a l'alumnat universitari amb malalties de llarga durada que, en conseqüència, han de fer llargues estades hospitalàries. L'objectiu és ajudar a prosseguir els seus estudis a tot l'alumnat de l'UdA que per circumstàncies mèdiques han d'interrompre la seva vida acadèmica.
- Prioritzar ocasionalment les necessitats que requereixin els estudiants amb NEE, com ara: emplenament i/o lliurament de documents, acompanyament a tutories i revisions, aclariment de dubtes en la matèria, facilitació d'apunts... etc. Caldrà para atenció a la normativa de protecció de dades personals i l'autorització per a tràmits, si s'escau.

Contraprestacions: previ acord de les tasques a desenvolupar, podrà percebre una contraprestació que caldrà acordar en funció de les tasques (p.e. descomptes en la matrícula d'una sèrie de crèdits, crèdits optatius o altres a definir).

Caldrà definir els criteris i requisits de selecció dels estudiants que vulguin esdevenir estudiants de suport.

Capítol 4. Les adaptacions i els recursos

8. Les adaptacions

Un dels objectius principals del SAEP és facilitar la sol·licitud d'adaptacions als estudiants amb diversitat funcional, de manera que s'ajustin més a les seves necessitats i capacitats.

Les mesures de suport són modificacions o ajustaments a l'oferta educativa comuna per respondre a les necessitats educatives especials o específiques que pot presentar l'estudiant amb discapacitat o amb alguna limitació funcional, sigui quina sigui la seva causa; per facilitar-li l'accés, la permanència i l'aprofitament del curs i permetre'l adquirir totes les competències professionals i continguts acadèmics necessaris per exercir com a professional.

L'objectiu de les adaptacions no és rebaixar el nivell, sinó que es tracta de possibilitar l'aprenentatge i d'avaluar amb equitat, així com prevenir el fracàs que pot comportar la manca d'accessibilitat. No es tracta de rebaixar les fites, sinó de flexibilitzar-les per poder assolir les competències associades a la titulació.

La Universitat d'Andorra disposa d'una sèrie d'adaptacions per a situacions a l'aula (veure taula 4) o per a situacions a les proves d'avaluació (veure taula 3).

On aplicar-les?

Les adaptacions es poden aplicar a dos nivells:

- a. Suport a l'aula: adaptar les pràctiques o els continguts acadèmics, adequar l'espai (la il·luminació o la qualitat del so, o altrament utilitzar un sistema de comunicació alternatiu o complementari (veure taula 4).
- b. Proves d'avaluació: una ampliació del temps o transcriure les proves a altres sistemes de comunicació alternatius o material de suport (veure taula 3).

8.1. Procediment i circuit de sol·licitud de les adaptacions al SAEP

L'UdA posa en el centre del model educatiu a la persona i en garantir els seus drets a una educació democràtica. És per això que vetlla per garantir la inclusió oferint un acompanyament i una tutorització en la docència. Amb la voluntat de facilitar la inclusió, des del SAEP, l'UdA dissenya per a cada cas una adaptació individualitzada.

Qui pot demanar les adaptacions?

- **Les persones discapacitades.** Estudiants que acreditin un grau de discapacitat física, sensorial o psíquica, igual o superior al 33% i pensen que poden requerir mesures de suport. Aquesta condició s'haurà d'acreditar mitjançant la presentació del certificat en vigor emès pels organismes públics competents (CONAVA). Poden sol·licitar l'adaptació dels programes formatius de la Universitat d'Andorra a les seves necessitats específiques.

La sol·licitud es fa a través del correu electrònic al Servei d'Atenció a l'Estudiant i al Personal (saep@uda.ad) o a través de les coordinacions dels estudis. Caldrà adjuntar la certificació oficial CONAVA de la discapacitat i en el cas que no es disposi s'haurà d'aportar un informe mèdic.

- **Les persones amb necessitats específiques de suport educatiu (NEE).** Poden presentar dificultats acadèmiques derivades de circumstàncies físiques, sensorials i/o psicològiques diagnosticades com per exemple: dislèxia, TDAH o malalties cròniques greus. Podran sol·licitar mesures de suport per als programes formatius de la Universitat d'Andorra. La sol·licitud s'ha de fer a través del correu electrònic al Servei d'Atenció a l'Estudiant i al Personal (saep@uda.ad) o a través de la coordinació dels estudis. En aquests casos, les alteracions del seu estat de salut (congenita o sobrevinguda) han de ser acreditades pels organismes facultatius corresponents a través dels informes i certificacions oportunes.
- En **casos de necessitat sobrevinguda**, qualsevol membre de la comunitat educativa podrà sol·licitar les mesures de suport adients.

- Les persones que estiguin en **situació de vulnerabilitat socioeducativa i cultural**.

Des del SAEP s'informarà de les adaptacions previstes que afectin la dinàmica de l'assignatura o del programa que estiguin cursant.

El circuit de demandes al SAEP i tractament de la informació ha estat validat pels diferents agents de la universitat: Delegat de Protecció de Dades (DPD), coordinacions de les titulacions, i l'especialista que entrevista als usuaris del SAEP (veure figura 3 i taula 2).

Tot el professorat, incloent el col·laborador, així com el personal d'administració i serveis, haurà de tenir un compromís ferm amb aquests principis d'inclusivitat.

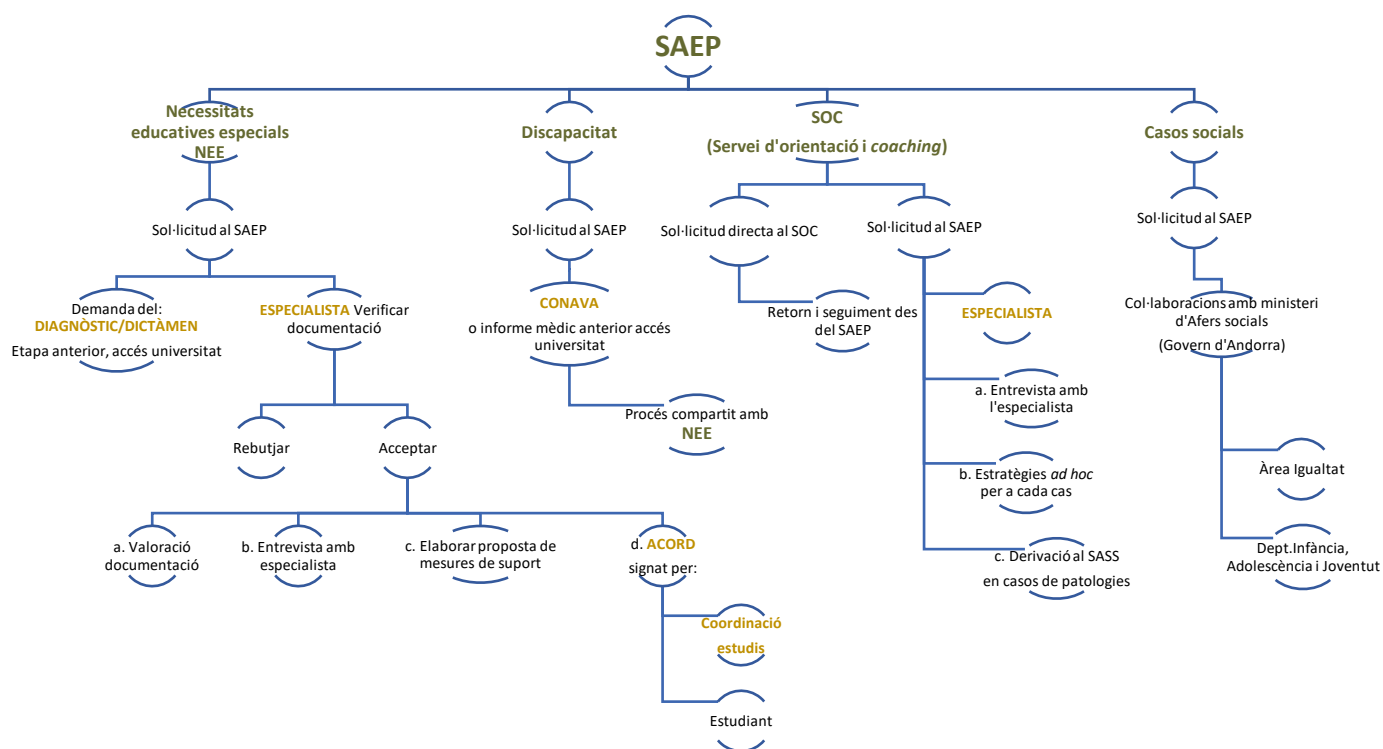

Figura 3. Circuit del tractament de les demandes al SAEP, a partir de la seva estructura.

Taula 1. Circuit intern de demandes al SAEP

1. Recollida de les demandes des del SAEP

- La persona interessada haurà d'enviar un missatge al correu electrònic del Servei d'acompanyament a l'estudiant i al personal: saep@uda.ad
- Des del SAEP i a través de l'especialista es programa una entrevista amb la persona interessada.
- La persona sol·licitant l'haurà de portar impresa la documentació mèdica el dia de l'entrevista. En el seu decurs, s'escanejarà i se li retornarà. D'aquesta manera, s'eliminen temes de custòdia de documentació sensible.

2. Entrevista i digitalització

- Es crea una carpeta/expedient per a cada persona. L'identificador de la carpeta serà l'identificador de l'estudiant a la Gestió Acadèmica.
- L'especialista fa l'entrevista amb l'estudiant i es recolza sobre una pauta específica que ha estat dissenyada pel SAEP.
- L'especialista digitalitza la documentació i li retorna a la persona interessada en el decurs de l'entrevista.
- En el decurs de l'entrevista s'omple un formulari dissenyat pel SAEP i es comenten els informes que aporta la persona.

3. Custodia

- La Universitat d'Andorra custodiarà tots els arxius xifrats en un ordinador i se'n fan còpies de seguretat setmanalment a servidor de la Universitat d'Andorra.

4. Resposta a l'estudiant

- A posteriori a l'entrevista, l'especialista elabora les mesures de suport sobre la graella específica dissenyada pel SAEP.

- L'especialista envia a la coordinació dels estudis la graella amb la proposta de mesures de suport per validar-les conjuntament. És la coordinació qui valida la pauta, ja que coneix els estudis i l'alumnat.
- La coordinació del SAEP de cada titulació convoca a l'estudiant per informar sobre les mesures de suport, que hauran de signar la persona sol·licitant i la persona de contacte del SAEP de cada titulació (generalment coincideix amb la coordinació). Se li lliura còpia a l'estudiant i es guarda una còpia per al seguiment.
- La revisió semestral o anual serà sobre el seguiment, l'assoliment amb les mesures, i la revisió de les mesures de suport per al període següent.

5. Informar el professorat

- Les mesures de suport per a cada estudiant es penjaran a les Aules de professorat del Campus Virtual identificades únicament amb el nom de la persona i, en cap cas, la condició d'atenció a la diversitat.
- Juntament amb les mesures de suport s'afegirà una nota informativa en relació amb el tractament i la confidencialitat de dades.
- Caldrà informar el professorat sobre la necessitat de consultar-les per tal de poder fer l'acompanyament necessari.

6. Espai

- L'especialista estarà a la universitat uns dies i unes hores preestablertes.

7. Pautes de suport de necessitats educatives especials

- En cas de dislèxia, l'estudiant podrà elaborar una fitxa de suport per als exàmens.
- A posteriori de l'entrevista, sobre la plantilla facilitada des del SAEP, l'estudiant haurà d'elaborar i mostrar la fitxa a l'especialista del SAEP per ser validada.
- Un cop validada, s'imprimirà i plastificarà des de les coordinacions. Aquest constituirà el document que podran utilitzar als exàmens.
- La plantilla buida de la fitxa es penjarà a les aules de coordinació.

8. Protecció de dades

- En cap cas es poden enviar per correu electrònic els informes mèdics i menys encara guardar una còpia digitalitzada als nostres ordinadors.
- Amb aquest nou circuit, s'evita custodiar documents o enviar per correu electrònic informació sensible (informes mèdics).
- L'única còpia digitalitzada de l'informe mèdic serà en sobre un ordinador amb accés xifrat i la còpia al servidor de l'UdA). No es poden fer còpies físiques i per això se li retorna al seu propietari. La llei obliga a ser molt curosos.
- Per temes laborals, sí que podrà existir una correspondència entre l'especialista i el SAEP de les titulacions per comunicar les mesures de suport adaptades. La coordinació de cada titulació haurà d'informar per correu electrònic a la resta de professorat i referenciar-lo a l'aula del professorat on trobaran la informació clau. Només tindrà accés el professorat que estigui impartint classe a la persona afectada.

9. Còpies de seguretat

- Tota la documentació estarà digitalitzada en un ordinador amb un accés xifrat i es faran còpies setmanals de seguretat al servidor TUCANA.

8.2. Categories de les adaptacions

Les mesures de suport poden agrupar-se en dues grans categories:²⁵

a. D'accés físic o de comunicació:

- **Físic:** recursos espacials, materials i personals (eliminació de barreres arquitectòniques, il·luminació i sonoritat adequades, mobiliari adaptat, professorat d'acompanyament i suport, etc).
- **D'accés a la comunicació:** materials específics d'ensenyament (ajudes tècniques i tecnològiques, sistemes de comunicació complementaris, sistemes alternatius com el Braille, o els micròfons emissors en Freqüència Modulada, entre altres).

b. Adaptacions individualitzades:

Ajustaments o modificacions que s'efectuen a la proposta educativa per a l'estudiant amb la finalitat de respondre a les necessitats educatives especials i que no poden ser compartits per la resta dels seus companys. Són **mesures no significatives d'adaptacions** pel que fa al temps addicional, les activitats, la metodologia, les tècniques i els instruments d'avaluació.

Aquestes mesures no suposaran una modificació curricular, dels objectius o de les competències. Totes les adaptacions o mesures de suport hauran de ser un instrument per a la consecució de les competències generals del títol, atès que van associades a un títol d'estat.

²⁵ Extret de la [Guía de adaptaciones en la universidad. Servicio de acción social e inclusión](#). Universidad de Deusto.

8.3. Adaptacions per a persones amb NEE i per a persones amb discapacitat

Les adaptacions o mesures de suport són una mesura d'atenció a les necessitats de formació de l'estudiant amb discapacitat i/o necessitats educatives (NEE). Consisteixen en la provisió de recursos i/o en els ajustaments dels elements no prescriptius o bàsics.

En una primera fase, s'ha dissenyat per a tot el professorat unes fitxes informatives amb les principals adaptacions per atendre els casos de dislèxia, TDAH, i TEA, atès que són les casuístiques més comunes que ens trobem a l'UdA (veure annex punt 14).

Des del SAEP s'han establert una sèrie d'adaptacions possibles que han estat dissenyades per donar suport, tant a les aules, com als exàmens (veure taules 3 i 4). Aquestes mesures són claus a tenir en compte en el decurs de les entrevistes entre la persona experta i els usuaris del SAEP. L'entrevista amb l'especialista permet identificar la naturalesa del problema, i a partir d'aquí, bé dissenyar una pauta de suport, o bé derivar-lo, al SOC, o a algun dels departaments del Ministeri encarregat d'[Afers Socials](#) del Govern d'Andorra, o a l'especialista en riscos laborals. A partir d'aquestes taules, i un cop s'ha realitzat l'entrevista, es dissenya una fitxa *ad hoc* amb les adaptacions segons l'afectació, la condició i l'entorn social de cada persona. Aquesta fitxa, prèviament consensuada amb les coordinacions dels estudis, es lliura a la persona que ha fet la sol·licitud, que l'haurà de signar, per garantir una corresponsabilitat en el bon ús de les adaptacions. Segons les exigències competencials de cada titulació, les adaptacions es podran revisar anualment per tal de reajustar-les o retirar-les, si s'escau.

Taula 2. Adaptacions educatives als exàmens (UdA).

I. ADAPTACIONS ALS EXÀMENS
1.Ortografia
Permetre tenir materials i eines de suport pròpies per fer front a aquesta dificultat
Elaborar un material de suport propi, amb les errades més freqüents (llistat)
Penalitzar menys l'ortografia
2.Temps
Augmentar un 25% de temps addicional per afavorir la redacció i la revisió ortogràfica
3. Enunciats
Plantejar l'enunciat amb una estructura lingüística més assequible
Fragmentar en consignes més curtes, el plantejament d'una pregunta problema
Fragmentar els textos llargs i/o complicats en diferents paràgrafs
4. Tipografia (font i mida)
Mida de la lletra més gran
Mida dels nombres més grans
Interlineat més gran
Majúscules i signes de puntuació amb negreta
5. Exàmens en altres suports
Realitzar les proves en ordinador, tauleta tàctil amb programes adaptats (<i>Jaws</i> , o <i>ZoomText</i> o altres)
6.Adaptacions a altres modalitats

Adaptacions d'exàmens de desenvolupament a modalitat d'examen de preguntes curtes
Possibilitat de fer l'examen oral (prèvia sol·licitud, amb l'aprovació del professorat implicat, que en alguns casos pot implicar la constitució d'un tribunal d'avaluació).
7. Ajudes tècniques ²⁶
Lampareta
Faristol
Lupa (telelupa)
<i>Software</i> adaptat
Materials en altres suports (digital, <i>Braille</i> , àudio, etc) autoritzat als exàmens (<i>DiTex</i> , <i>Balabolka</i> , <i>ClaroRead</i> , <i>Speechify</i>)
Perifèrics (ratolí, teclat, pantalla gran, etc)
8. Acompanyament durant la realització de l'examen
Rellegir els enunciats de l'examen, si l'estudiant ho sol·licita
Assegurar-se que l'estudiant ha entès les preguntes que se li formulen
Permetre eines compensatòries de suport i de consulta: calculadora, taules de multiplicar, diccionaris
9. Ubicació
Examinar-se en una aula a part
Asseure's a prop d'una finestra o d'una sortida
Per l'estudiant amb dificultats per fer presentacions orals davant d'altres persones, fer adaptacions <i>ad hoc</i>

²⁶ Caldrà decidir si les ajudes tècniques hauran de ser proporcionades per l'estudiant o la universitat.

Taula 3. Adaptacions educatives a l'aula (UdA)

II. ADAPTACIONS ALS EDUCATIVES A L'AULA	
1. Metodologia	
	Combinar el recurs escrit, amb el recurs oral
	Instruccions orals i escrites clares i precises
	Realitzar els agrupaments en funció de la tipologia de la dificultat de l'alumnat
	Revisar periòdicament que l'alumnat disposa de la informació correcta per a la resolució de l'activitat
	Anticipar els materials
	Escollir i/o elaborar textos ben organitzats per treballar a classe. Controlar la presentació i la llegibilitat
	Animar l'alumne a resoldre dubtes amb el professor
	Aplicar les plantilles d'apunts i exàmens accessibles digitalment
	Fer seure a les primeres files/ a prop del professor / a prop de la pissarra i fer-li, discretament, tocs d'atenció
2. Temps	
	Augmentar el temps en la realització de lectures i/o treballs escrits que es realitzin de forma individual a l'aula
	Augmentar el temps en la realització i lliurament dels treballs d'avaluació no presencials que es realitzin de forma individual
	Adaptació de l'horari presencial setmanal
	Adaptació del temps de treball /descans dins l'aula

3. Tutorització

Acompanyament i seguiment individualitzat de l'estudiant amb NEE o amb discapacitat durant tota l'estada a la universitat per garantir el seguiment del rendiment acadèmic i les adaptacions que s'hagin concretat amb l'estudiant.

Suport emocional. Reforçar l'autoconfiança de l'alumne (reforç positiu)

8.4. Les mesures universals d'accés per a tothom

Es tracta de l'aplicació generalitzada de mesures que repercuteixen positivament en la qualitat docent i en el procés d'ensenyament i aprenentatge de qualsevol estudiant.

UDL [*Universal Design for Learning*](#) és una educació basada en les ensenyances amb tres principis més rellevants: múltiples mitjans de representació d'informació, múltiples problemes d'acció i expressió, i múltiples problemes de compromís.

Des de la perspectiva del disseny universal per a l'aprenentatge, el veritable desafiament és proporcionar oportunitats d'aprenentatge al currículum d'educació general que siguin inclusives i eficaces per a tots els estudiants. És a dir, des del mateix començament del disseny del currículum, caldrà tenir en compte la diversitat a l'aula i fer propostes que donin l'oportunitat a tots els estudiants d'accedir-hi i participar-hi. Per tant, aquestes mesures i recursos són molt rellevants per a la comunitat amb discapacitat i beneficioses per a tota la comunitat universitària.

Entre les mesures i recursos de disseny universal en l'activitat docent trobaríem les següents:

- Proporcionar a l'inici del curs: el pla docent i la programació de les activitats d'avaluació de l'assignatura i l'horari de tutories, així com el calendari amb les dates de lliurament de treballs, proves d'avaluació continuada i dates d'exàmens.
- Donar instruccions clares sobre els objectius i continguts a treballar establerts en el pla docent.

- Proporcionar els apunts i el material docent de seguiment de l'assignatura amb antelació a la sessió.
- Enllaçar les sessions, recordant els punts claus de la sessió anterior.
- Reforçar positivament la participació activa a l'aula.
- Recordar les dates claus i terminis de lliurament.
- Fomentar el treball col·laboratiu entre iguals.
- Potenciar les estratègies per a l'ensenyament-aprenentatge vivencial.
- Oferir les tutories com a espais per al procés formatiu i d'inclusió a la universitat.
- Afavorir la utilització de les TIC (correu electrònic, campus virtual) en les activitats acadèmiques per millorar la comunicació i reforçar la resolució de dubtes.

9. Els recursos

9.1. Classificació de recursos

Discapacitat o dèficit visual

- Suport digital per als exàmens
- Ordinadors amb programes adaptatius per als exàmens (lectors de pantalla, de reconeixement de veu o programari de transcripció de veu a text i ampliació de pantalla)
- Lupa
- Ampliació de lletra en exàmens
- Temps addicional per a la realització dels exàmens
- Persona de suport de la universitat en la lectura d'exàmens
- Preveure l'acompanyament per a gossos pigall

Discapacitat auditiva

- Sistema de Freqüència Modulada (FM) (micròfon per al docent i receptor per a l'estudiant)
- Transmissió de so per bucle d'inducció magnètica
- Reserva d'espai a la primera fila
- Ús de subtítols
- Persona de suport per agafar els apunts
- No donar l'esquena, frases curtes, ben estructurades i ritme normal
- Servei d'interpret de llengua de signes (col·laboració amb Govern d'Andorra)

Discapacitat física motora

- Mobiliari i material adaptat per usuaris amb cadira de rodes (taules adaptades)
- Accessibilitat a tots els espais docents del campus i amb ascensor

Discapacitat física no motora o orgànica (malalties cròniques, ingressos hospitalaris urgents, de curta durada, tractaments oncològics)

- Ajustaments en el terminis docents i d'exàmens sempre que el pla docent i el calendari acadèmic ho permeti
- Flexibilitat en els terminis durant el període lectiu

Trastorn d l'aprenentatge (trastorn d'aprenentatge, TDAH, dislèxia, TEA)

- Temps addicional per a la realització dels exàmens
- Possibilitat d'examen oral (segons normativa i pla docent)
- Ajustaments en el terminis docents i d'exàmens sempre que el pla docent i el calendari acadèmic ho permeti
- Ordinadors per als exàmens
- Flexibilitat en la correcció ortogràfica
- Flexibilitat en els terminis de lliurament durant el període lectiu

Salut mental

- Flexibilitat en els terminis de lliurament durant el període lectiu
- Temps addicional per a la realització dels exàmens

Figura 4. Recursos d'atenció a la inclusió de l'UdA.

Elaboració a partir de: www.upf.edu/web/upfinclusio/recursosguia

9.2. Recursos per facilitar l'accessibilitat digital

Les universitats utilitzen una àmplia varietat de tecnologies i eines d'accessibilitat per donar suport als estudiants amb discapacitat o amb necessitats educatives especials. L'accessibilitat s'ha d'entendre com el grau en què les persones poden percebre, comprendre, utilitzar i navegar per continguts digitals independentment de les seves capacitats físiques, tècniques o

cognitives.²⁷ Cada tecnologia i eina és específica per a cada discapacitat i necessitat, i es fan servir per millorar l'accés a l'educació i així garantir una experiència d'aprenentatge exitosa.

A continuació, s'esmenten algunes de les tecnologies més comunes que s'estan fent servir a les universitats. Caldrà valorar quina és la més adient per a cada cas i apostar pels recursos de lliure distribució.

Lectors de pantalla²⁸

Els lectors de pantalla són eines que llegeixen en veu alta a través de sintetitzadors de veu el contingut de la pantalla, el que permet a l'estudiant amb discapacitat visual accedir a la informació en línia. Els lectors de pantalla com *JAWS*, *NVDA* i *VoiceOver* s'empren comunament a les universitats.

Magnificador de pantalla

Programes d'ampliació de la pantalla a l'ordinador (*Zoomtext*, *lZoom*, *BigShot*, etc).

Programari de reconeixement de veu

El programari de reconeixement de veu, com *Dragon NaturallySpeaking*, *Google Voice Typing* i *Windows Speech Recognition*, pot ser una eina útil per a l'estudiant amb discapacitat física o discapacitats de la parla. Aquest programari permet a l'estudiant controlar els dispositius i escriure text fent servir la veu.

Sistemes de bucle d'inducció magnètica

Els sistemes de bucle d'inducció magnètica són dispositius que es fan servir per transmetre el so directament als audiòfons o implants coclears del l'estudiant amb discapacitat auditiva.

²⁷ Extret de: [Jornada de la Accesibilidad Digital en la UA 2023](#), 18 de maig per commemorar el Dia Mundial per promoure la conscienciació de l'Accessibilitat.

²⁸ Per a més informació detallada dels programes de lector de pantalla, consultar l'UA de la Universitat d'Alacant. <https://web.ua.es/es/accesibilidad/tecnologias-accesibles/lector-de-pantalla.html>
<https://web.ua.es/es/accesibilidad/tecnologias-accesibles.html>

Aquests sistemes es poden instal·lar a salons de classes i altres espais de la universitat per garantir que l'estudiant amb discapacitat auditiva pugui escoltar clarament.

Programari de transcripció de veu a text

El programari de transcripció de veu a text, com *Google Live Transcribe*, *Otter.ai* i *TranscribeMe*, pot ser una eina útil per a estudiants amb discapacitats auditives o de la parla. Aquest programari converteix automàticament la parla en text, cosa que facilita la comprensió i la presa de notes.

Dispositius de comunicació augmentativa i alternativa

Els dispositius de comunicació augmentativa i alternativa, com ara *Tobii Dynavox*, *Prentke Romich* i *Accent 1000*, són eines que permeten a l'estudiant amb discapacitat de la parla i del llenguatge comunicar-se amb altres. Aquests dispositius poden ser especialment útils per a trastorns de l'espectre autista o discapacitats intel·lectuals.

Programari de suport per a la lectura, l'aprenentatge i l'organització

El programari de suport per a la lectura, l'aprenentatge i l'organització, com ara *Kurzweil 3000*, *Read&Write* i *MindView*, pot ser útil per a estudiants amb discapacitats intel·lectuals o trastorns de l'aprenentatge. Aquests programes proporcionen eines de lectura, escriptura i organització per ajudar a processar i retenir informació.

Capítol 5. Accions desenvolupades i futures

10. Accions desenvolupades per millorar la inclusivitat

A. Creació de plantilles adreçades a la comunitat universitària

Conjuntament amb el Servei de comunicació, per fer accessibles els apunts i els exàmens. Aquestes plantilles han estat distribuïdes a tot el professorat.

Aquestes plantilles són el resultat de la formació “Aprendre a fer documents accessibles digitalment”, ofertada el 2023 dins el Cicle de Perfeccionament Professional (CPP) i dins l’Aula d’estiu de la Universitat d’Andorra.

B. Pla de formació en matèria de discapacitat adreçat a la comunitat universitària

La Universitat d’Andorra aposta plenament per a la formació al llarg de la vida. Per incidir en la conscienciació sobre l’accessibilitat i fornir d’eines al personal de l’UdA, s’ha dissenyat un pla de formació per aprendre a adquirir les eines i elaborar els recursos per donar resposta a les persones amb NEE, amb discapacitat, amb problemes de salut mental, casos socials o de salut i seguretat laboral (veure taula 1).

11. Accions futures: curt, mitjà i llarg termini

A continuació s’exposen una sèrie de mesures a desplegar a curt (curs 2023-2024), mitjà (curs 2024-2025 i 2025-2026) i llarg termini (curs 2026-2027 i 2027-2028)i, en relació amb els eixos següents:

1. Accessibilitat física i virtual
2. Desenvolupament de l’activitat acadèmica i de recerca
3. Administració i als serveis
4. Visibilització, conscienciació i formació
5. Seguiment: documents i indicadors

Taula 4. Accions a desenvolupar a curt, mitjà i llarg termini, distribuïdes per eixos i àmbits.

Eix 1. Accessibilitat física i virtual

Àmbits	Accions	Termini
1.1. Accessibilitat física	1.1.1. Vetllar perquè el nou edifici sigui físicament accessible per a totes les persones.	Curt Mitjà
	1.1.2. Realitzar una auditoria d'accessibilitat de l'edifici actual per implementar accions que permetin que l'edifici sigui accessible al 100%. - Revisar la senyalització i implementar-la en Braille (baranes, ascensors, senyalització, lavabos, número de les aules...) d'aula - Canviar les portes d'accés que no siguin accessibles.	Mitjà Mitjà
	1.1.3. Revisar el pla i les sortides d'emergència per garantir-ne que estiguin plenament adaptades a les persones amb diversitat funcional.	Curt
	1.1.4. Elaborar un pla específic d'evacuació en cas d'emergència per a les persones amb diversitat funcional.	Curt
	1.1.5. Incorporar tecnologia a les aules i a la sala d'actes per a persones amb deficiència auditiva (FM o bucle magnètic).	Mitjà
	1.1.6. Habilitar un espai per al SAEP per tal de garantir la privacitat de la consulta i l'atenció.	Curt

1.2. Accessibilitat virtual docent i	1.2.1. Revisar el campus virtual perquè sigui accessible digitalment.	Mitjà
	1.2.2. Fer un recull dels recursos informàtics i de <i>software</i> més adients sobre accessibilitat per facilitar l'accés a les persones amb discapacitat i inserir-ho al campus virtual com a un recurs general que pugui ser compartit per totes les aules.	Curt
	1.2.3. Crear una oportunitat de pràctiques entre estudiants d'informàtica perquè pugui identificar aquestes eines, així com la possibilitat de desenvolupar el seu TFB al voltant d'aquest àmbit.	Curt
	1.2.4. Poder enllaçar el programa de GA amb la plataforma Moodle, per traslladar les adaptacions des del SAEP de manera automàtica.	Llarg
	1.2.5. Revisar el web perquè sigui accessible digitalment, basat en les normes WCAG 2.1 (<i>Web Content Accessibility Guidelines</i>).	Mitjà
	1.2.6. Establir les directrius per a la creació i difusió de continguts acadèmics, informatius i de comunicació que garanteixin la plena accessibilitat.	Curt
	1.2.7. Guia d'adaptacions i recursos per a estudiants amb necessitats educatives especials.	Mitjà
	1.2.8. Modificar el formulari d'esdeveniment de GA per assistir a un acte a l'UdA en què hi hagi la possibilitat de seleccionar la necessitat de tenir un suport per a alguna discapacitat.	Curt
	1.2.9. Revisar i actualitzar el web de l'UdA per mostrar el serveis que ofereix el SAEP.	Curt

	1.2.10. Dissenyar una base de dades que reculli l'històric de l'activitat del SAEP.	Curt
--	---	------

Eix 2. Desenvolupament de l'activitat acadèmica i de recerca

Àmbits	Accions	Termini
2. Accessibilitat acadèmica i de recerca	2.1. Implementar les plantilles oficials d'apunts i exàmens perquè sigui utilitzada per tot el professorat en les titulacions existents.	Curt
	2.2. Vetllar perquè les noves titulacions neixin plenament 100% accessibles per a l'estudiant amb discapacitat.	Mitja
	2.3. Incentivar que els grups de recerca de l'UdA implementin els recursos sobre accessibilitat que ofereix l'UdA.	Curt
	2.4. Acollir a l'estudiant amb diversitat funcional i informar-ne al seu centre.	Curt
	2.5. Vetllar pel dret d'una persona d'acompanyament del Programa Progrés (FNSM), en col·laboració amb Govern.	Llarg
	2.6. Des dels diferents grups de recerca, incentivar línies de recerca en relació amb l'accessibilitat com a subjecte d'estudi transversal a diferents àrees de coneixement.	Mitjà

Eix 3. Administració i serveis

Àmbits	Accions	Termini
3. Accessibilitat als serveis de la universitat	3.1. Iniciar el canvi en els formularis de Serveis Administratius perquè esdevinguin accessibles digitalment.	Curt
	3.2. Reserva d'un 5% de places a estudiants amb discapacitat, aportant el certificat CONAVA.	Llarg
	3.3. Descompte de gratuïtat per discapacitat, aportant el certificat CONAVA.	Llarg

Eix 4. Visibilització, conscienciació i formació

Àmbits	Accions	Termini
4. Conscienciació i formació	4.1. Promoure la incorporació de continguts transversals sobre discapacitat i inclusió en la docència.	Curt
	4.2. Organitzar periòdicament cursos de formació per al professorat per conèixer millor les necessitats educatives i d'accessibilitat de l'estudiant amb diversitat funcional i poder adaptar la docència.	Curt
	4.3. Elaborar una Guia dels drets de les persones amb discapacitat i del serveis que la universitat posa a la seva disposició	Mitjà
	4.4. Assegurar que els espais de pràctiques, o del professorat visitant estigui plenament adaptats.	Mitjà
	4.5. Incorporar la discapacitat en les jornades d'orientació professional.	Curt
	4.6. Fomentar les contractacions inclusives a la universitat.	Mitjà

Eix 5. Seguiment d'indicadors

Àmbits	Accions	Termini
5. Seguiment: documents i indicadors ²⁹	5.1. Elaboració d'indicadors - Nombre d'alumnat anual censat i atès, desglossat per col·lectiu (estudiant amb manca de recursos econòmics; desprotecció familiar; situació derivada de discapacitat o altres circumstàncies personals assimilables; situació de les persones sol·licitants d'asil i refugi; situacions personals que requereixen assistència psicològica; situacions personals lligades a la identitat sexual i de gènere). - Nombre d'accions formatives i de sensibilització relacionades amb la inclusió per a PDI, PAS i alumnat. - Nombre de participants en cursos de formació i de sensibilització relacionats amb la inclusió per a PDI, PAS i alumnat gestionat pels serveis. Nombre de places específiques ofertes en pràctiques adaptades a l'accessibilitat. - Nombre de convenis signats amb entitats socials per treballar la inclusió. - Nombre de convenis signats per mobilitat internacional, que contemplin estudiants de la casuística del SAEP. - Nombre de tutors de suport a l'estudiant de col·lectius en situació de vulnerabilitat. - Nombre de titulats censats i atesos pel SAEP.	Mitjà

²⁹ A partir de: <https://www.ehu.eus/es/web/discapacidad/iii.-inklusiio-plana#IIIPLANDEINCLUSI%C3%93NUP8>

- Nombre de publicacions pròpies produïdes sobre els serveis/suports que s'ofereixen a la UdA.- Nombre de participants en programes de voluntariat relacionats amb la inclusió.- Pressupost anual destinat a desenvolupar els eixos.- Enquestes de valoració als usuaris del SAEP.- Nombre d'estudiants de suport i cost.	Mitjà

Cronograma per al desplegament de les accions

El desplegament de les accions estarà supeditat als recursos destinats.

Curt termini

Acció	2023	2024	2025	2026	2027
	2024	2025	2026	2027	2028
1.1.1. Vetllar perquè el nou edifici sigui físicament accessible per a totes les persones.	•				
1.1.3. Revisar el pla i les sortides d'emergència per garantir-ne que estiguin plenament adaptades a les persones amb diversitat funcional.	•				
1.1.4. Elaborar un pla específic d'evacuació en cas d'emergència per a les persones amb diversitat funcional.	•				
1.1.6. Habilitar un espai per al SAEP per tal de garantir la privacitat de la consulta i l'atenció.	•				
1.2.2. Fer un recull dels recursos informàtics i de <i>software</i> més adients sobre accessibilitat per facilitar l'accés a les persones amb discapacitat i inserir-ho al campus virtual com a un recurs general que pugui ser compartit per totes les aules.	•				

1.2.3. Crear una oportunitat de pràctiques entre estudiants d'informàtica perquè pugui identificar aquestes eines, així com la possibilitat de desenvolupar el seu TFB al voltant d'aquest àmbit.	•				
1.2.6. Establir les directrius per a la creació i difusió de continguts acadèmics, informatius i de comunicació que garanteixin la plena accessibilitat.	•				
1.2.8. Modificar el formulari d'esdeveniment de GA per assistir a un acte a l'UdA en què hi hagi la possibilitat de seleccionar la necessitat de tenir un suport per a alguna discapacitat.	•				
1.2.9. Revisar i actualitzar el web de l'UdA per mostrar el serveis que ofereix el SAEP.	•				
1.2.10. Dissenyar una base de dades que reculli l'històric de l'activitat del SAEP.	•				
2.1. Implementar les plantilles oficials d'apunts i exàmens perquè sigui utilitzada per tot el professorat en les titulacions existents.	•				
2.3. Incentivar que els grups de recerca de l'UdA implementin els recursos sobre accessibilitat que ofereix l'UdA.	•				
2.4. Acollir a l'estudiant amb diversitat funcional i informar-ne al seu centre.	•				

3.1. Iniciar el canvi en els formularis de Serveis Administratius perquè esdevinguin accessibles digitalment.	•				
4.1. Promoure la incorporació de continguts transversals sobre discapacitat i inclusió en la docència	•				
4.2. Organitzar periòdicament cursos de formació per al professorat per conèixer millor les necessitats educatives i d'accessibilitat de l'estudiant amb diversitat funcional i poder adaptar la docència.	•				
4.5. Incorporar la discapacitat en les jornades d'orientació professional.	•				

Mitjà termini

Acció	2023	2024	2025	2026	2027
	2024	2025	2026	2027	2028
1.1.1. Vetllar perquè el nou edifici sigui físicament accessible per a totes les persones.		•	•		
1.1.2. Realitzar una auditoria d'accessibilitat de l'edifici actual per implementar accions que permetin que l'edifici sigui accessible al 100%. - Revisar la senyalització i implementar-la en Braille (baranes, ascensors, senyalització, lavabos, número de les aules...) d'aula. - Canviar les portes d'accés que no siguin accessibles.		•	•		
1.1.5. Incorporar tecnologia a les aules i a la sala d'actes per a persones amb deficiència auditiva (FM o bucle magnètic).		•	•		
1.2.1. Revisar el campus virtual perquè sigui accessible digitalment.		•	•		
1.2.5. Revisar el web perquè sigui accessible digitalment, basat en les normes WCAG 2.1 (<i>Web Content Accessibility Guidelines</i>)		•	•		
1.2.7. Guia d'adaptacions i recursos per a estudiants amb necessitats educatives especials		•	•		

2.2. Vetllar perquè les noves titulacions neixin plenament 100% accessibles per a l'estudiant amb diversitat funcional.		•	•		
2.6. Des dels diferents grups de recerca, incentivar línies de recerca en relació amb l'accessibilitat com a subjecte d'estudi transversal a diferents àrees de coneixement.		•	•		
4.3. Elaborar una Guia dels drets de les persones amb discapacitat i del serveis que la universitat posa a la seva disposició		•	•		
4.4. Assegurar que els espais de pràctiques, o del professorat visitant estigui plenament adaptats.		•	•		
4.6. Fomentar les contractacions inclusives a la universitat.		•	•		
5.1. Elaboració d'indicadors		•	•		
- Nombre d'alumnat anual censat i atès, desglossat per col·lectiu (estudiant amb manca de recursos econòmics; desprotecció familiar; situació derivada de discapacitat o altres circumstàncies personals assimilables; situació de les persones sol·licitants d'asil i refugi; situacions personals que requereixen assistència psicològica; situacions personals lligades a la identitat sexual i de gènere).					

- Nombre d'accions formatives i de sensibilització relacionades amb la inclusió per a PDI, PAS i alumnat. - Nombre de participants en cursos de formació i de sensibilització relacionats amb la inclusió per a PDI, PAS i alumnat gestionat pels serveis. Nombre de places específiques ofertes en pràctiques adaptades a l'accessibilitat. - Nombre de convenis signats amb entitats socials per treballar la inclusió. - Nombre de convenis signats per mobilitat internacional. Que contemplin estudiants de la casuística del SAEP. - Nombre de tutors de suport a l'estudiant de col·lectius en situació de vulnerabilitat. - Nombre de titulats censats i atesos pel SAEP. - Nombre de publicacions pròpies produïdes sobre els serveis/suports que s'ofereixen a la UdA. - Nombre de participants en programes de voluntariat relacionats amb la inclusió. - Pressupost anual destinat a desenvolupar els eixos - Enquestes de valoració als usuaris del SAEP - Nombre d'estudiants de suport i cost					
--	--	--	--	--	--

Llarg termini

Acció	2023	2024	2025	2026	2027
	2024	2025	2026	2027	2028
1.2.4. Poder enllaçar el programa de GA amb la plataforma Moodle, per traslladar les adaptacions des del SAEP de manera automàtica.				•	•
2.5. Vetllar pel dret d'una persona d'acompanyament del Programa Progrés (FNSM), en col·laboració amb Govern.				•	•
3.2. Reserva d'un 5% de places a estudiants amb discapacitat, aportant el certificat CONAVA.				•	•
3.3. Descompte de gratuïtat per discapacitat, aportant el certificat CONAVA.				•	•

Capítol 6. ANNEXOS

12. Glossari

Terme	Descripció
Ansietat	Reacció instintiva normal d'autoprotecció que es desencadena davant esdeveniments i situacions que posen en perill la persona. Quan l'ansietat ens bloqueja es parla d'una ansietat patològica. Es caracteritza per la presència incontrolable de preocupacions excessives i poc realistes, acompanyades en general de símptomes físics, com sudoració, tremolors, sensació de mareig, nerviosisme, inquietud, palpitations, respiració ràpida i entretallada, etc. És molt freqüent que després d'alguns episodis de crisis d'angoixa aparegui l'agorafòbia (por a patir un nou atac en llocs normalment concorreguts o situacions on pot ser difícil escapar o rebre ajuda). Els qui es veuen afectats pel trastorn d'ansietat poden patir una forta desmoralització amb símptomes depressius. Dintre de l'ansietat s'inclouen els atacs de pànic, les fòbies i, a vegades, síndromes d'estrès posttraumàtic.
Depressió	Malaltia mental caracteritzada per una alteració de l'estat d'ànim de la persona que la pateix. Es presenta amb un conjunt de símptomes que afecten principalment l'esfera afectiva: tristesa, disminució de l'activitat física i psíquica, falta d'interès o plaer en gairebé totes les activitats, sentiment d'impotència, falta de valor i esperança, sentiment de culpa, plor incontrolable, irritabilitat, pensaments sobre la mort o intents de suïcidi, i

	abandonament de la cura i higiene personal. La tristesa profunda i immotivada és el símptoma principal de la depressió. En els adolescents aquest estat d'ànim pot ser irritable en lloc de trist.
Dificultats específiques d'aprenentatge (DEA)	El terme DEA s'empra per designar un grup heterogeni de trastorns que poden manifestar-se en dificultats significatives en l'adquisició i ús de la parla, la comprensió oral, la lectura, l'escriptura, el raonament o les habilitats matemàtiques. Així, doncs, el concepte inclou una diversitat de trastorns: dislèxia (el més comú), trastorn per dèficit d'atenció, dispràxia, discalcúlia, disortografia, disfèmia... etc. Cal recalcar que les persones que presenten aquestes dificultats no tenen cap discapacitat cognitiva, ni física ni sensorial.
Discalcúlia (Trastorn específic del càlcul)	Trastorn caracteritzat per una alteració específica de la capacitat d'aprendre aritmètica, no explicable per un retard mental generalitzat o per una escolaritat clarament inadequada.
Disgrafia	Trastorn de l'escriptura de tipus funcional que afecta a la forma de les lletres i al traç de les paraules. Es manifesta en persones que no presenten problemes intel·lectuals, neurològics, sensorials, motors, afectius o socials.
Dislèxia. (Trastorn específic de la lectura)	És un trastorn crònic d'origen neurobiològic que es caracteritza per dificultats de precisió i fluïdesa en el reconeixement de paraules i per problemes de descodificació i d'escriptura de paraules. Hi pot haver afectades altres àrees en major o menor mesura, com l'atenció, la memòria de treball, la percepció... La dislèxia

	també pot anar acompanyada d'altres trastorns, com el trastorn per dèficit d'atenció amb hiperactivitat (TDAH), la dispràxia, la discalculia i la disortografia. A més, l'estudiant amb dislèxia pot presentar baixa autoestima, ansietat i manca de confiança. Cal tenir en compte que la dislèxia és una disfunció neurològica que no té res a veure amb el coeficient d'intel·ligència.
Dispràxia	Debilitat motriu generalitzada o circumscrita a certes habilitats que exigeixen moviments coordinats (parlar, escriure, retallar...).
Esquizofrènia	Trastorn mental crònic i greu que deteriora la capacitat de les persones per pensar de manera lògica, dominar les seves emocions, prendre decisions i relacionar-se amb els altres. Sol estar acompanyat d'algun tipus de deliri o al·lucinació, especialment les auditives. La persona esquizofrènica té dificultats per distingir entre el que és real del que no ho és, i es pot comportar de manera estranya.
Trastorn bipolar	També anomenat malaltia maniacodepressiva, és un trastorn de l'estat d'ànim. La persona que el pateix passa d'una fase d'exaltació amb alegria elevada i augment del nivell d'activitat a una altra amb depressions intenses, baix estat d'ànim, idees negatives, sentiments d'infravaloració o de culpa, dificultat per concentrar-se o prendre decisions, etc. Existeix un alt risc de suïcidi. Els canvis entre períodes poden ser molt abruptes i algunes vegades els dos se superposen.

Trastorn de Conducta Alimentària (TCA)	Alteracions psicològiques que amenacen la salut i fins i tot la vida de les persones que els pateixen. Es presenta en símptomes relacionats amb un grau notable d'insatisfacció i amb una percepció equivocada sobre el pes, el cos i el menjar. Els trastorns més típics són l'anorèxia i la bulímia. El trastorn bulímic té a veure amb la ingesta compulsiva d'aliments, acompanyada d'una sensació de pèrdua de control i auto rebuig. L'anorèxia és el trastorn d'alimentació més conegut i amb més repercussió social i es caracteritza fonamentalment per una pèrdua de pes notable, el rebuig a mantenir un pes corporal mínim normal i la por intensa a guanyar pes.
Trastorn de la personalitat	Alteracions de la manera de ser de l'individu, de la seva afectivitat i de la seva forma de viure i de comportar-se, que es desvien del que és normalment acceptable al seu entorn i cultura. Els processos cognitius poden estar afectats, en especial o fins i tot exclusivament, en l'àrea de la planificació de la pròpia activitat i en la previsió de probables conseqüències socials i personals. N'hi ha de diferents tipus: personalitat paranoide (persones amb gran desconfiança i recel amb tot el que l'envolta), esquizoide (persones introvertides, retretes, que eviten el contacte social i no expressen emocions), obsessiva (persones rígides, perfeccionistes, escrupoloses), narcisistes (persones amb engrandiment de l'ego), etc.
Trastorn de l'espectre autista (TEA)	Un espectre de dèficits de desenvolupament que comença a la primera infància i pot incloure un deteriorament del comportament social recíproc, la comunicació i el llenguatge, així com pensaments i

	comportaments restringits i repetitius. Molts individus també presenten deficiències cognitives. Aquestes condicions s'han considerat com un conjunt de trastorns, però ara s'estan considerant un trastorn que es presenta al llarg d'un espectre.
Trastorn Obsessiu-Compulsiu (TOC)	es parla de trastorn obsessiu-compulsiu quan hi ha la presència d'obsessions o compulsions de forma recurrent. Segons el DSM-IV, les obsessions són pensaments, impulsos o imatges recurrents i persistents que s'experimenten en algun moment del trastorn com a intrusos i no adients i ocasionen una ansietat o un malestar significatiu. Els pensaments, impulsos o imatges no se redueixen a simples preocupacions excessives sobre problemes de la vida real. Les obsessions o compulsions provoquen un malestar clínic significatiu, representen una pèrdua de temps (més d'una hora al dia) o interfereixen marcadament amb la rutina diària de l'individu, les seves relacions laborals (o acadèmiques) o la seva vida social. Les compulsions són comportaments (per exemple, rentar-se les mans, ordenar objectes, fer comprovacions) o actes mentals (com ara resar, comptar o repetir paraules en silenci) de caràcter repetitiu, que l'individu es veu obligat a fer com a resposta a una obsessió o segons unes regles que ha de seguir estrictament. L'objectiu d'aquests comportaments o operacions mentals és la prevenció o reducció del malestar o també la prevenció d'algun esdeveniment o situació negativa.

**Trastorn per dèficit d'Atenció
i/o Hiperactivitat (TDA/H)**

Trastorn neurobiològic amb una base genètica que provoca un desequilibri significatiu d'alguns neurotransmissors del cervell. Inclou dificultats d'atenció i organització del comportament. Els símptomes poden incloure: manca d'atenció, distracció, impulsivitat, hiperactivitat, inquietud excessiva i escassa capacitat d'organització, així com frustració i irritabilitat quan el nen o l'adult no poden complir les normes de rendiment esperades.

13. Fitxes informatives de suport al professorat

13.1. Dislèxia. Dificultats específiques en l'aprenentatge a la lectura i/o escriptura

Què és la dislèxia?

La Dislèxia és un trastorn específic de l'aprenentatge, concretament de la lectura, caracteritzada per la presència de dificultats en la precisió i fluïdesa en el reconeixement de paraules i dèficits en les habilitats de descodificació lectora i lletreig.

(DSM-5.-Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 2013)

Principals dificultats

- Velocitat lectora lenta.
- Lectura amb errors.
- No solen ser lectors (no gaudeixen amb la lectura).
- Dificultats en la comprensió lectora (sobretot en textos llargs).
- Dificultats en l'expressió escrita (estructuració sintàctica, signes de puntuació, ...).
- Dificultats en la denominació, etiquetatge verbal.
- Errors arbitraris d'ortografia.
- Dificultats en evocació de paraules³⁰.
- Dificultats amb les llengües estrangeres per les interferències entre les diferents llengües.

Errors freqüents de lectura i escriptura

- Rotació: es confonen les lletres **b** per **p** i **d** per **q**.
- Inversió. Escriure una lletra al revés o invertida, per exemple formant una **u** en lloc d'una **n**. Es canvia la seqüència de les lletres (ex: pra-par).
- Repetició: es repeteixen síl·labes i paraules.

³⁰ El lèxic après s'organitza en xarxes semàntiques i ha d'estar fàcilment disponible al sistema quan es processa el llenguatge, de manera que pugui ser evocat (recuperat) sense dificultats durant la producció escrita-oral.

- **Substitució:** es canvien sons vocàlics o consonàntics per altres que no corresponen amb la grafia (ex: llegeix “fine” en compte de “cine”).
- **No lectura:** no es llegeix una paraula per desconeixement.
- **Vacil·lació:** es dubta davant la lectura d’una paraula.
- **Addició:** s’afegeixen sons i síl·labes inexistents a les paraules que s’estan llegint (ex: “arradio per ràdio”).
- **Omissió:** s’ometen lletres, síl·labes i paraules. És un dels errors més freqüents. Les lletres que s’ometen més freqüent són la N, S, R, L (ex: capeta, catant, catell).
- **Endevinació:** es transposen les síl·labes. És un error de derivació que consisteix en llegir una arrel de la paraula, i es pressuposa la resta (ex: llegir “camí”, en compte de “caminaves”).
- **Unió:** la unió incorrecta de les paraules és un error molt freqüent en l’escriptura al dictat (ex: “menvaig alcarrer”).

Com detectar-ho a l’aula?³¹

COMUNICACIÓ ORAL

- Necessitat de repetir diverses vegades la informació específica, tecnicismes, números o altres tipus de dades concretes, que no afecten la comprensió global del discurs però sí l’especificitat tècnica del missatge.
- Utilització constant d’esborranys, fins i tot amb paraules simples ja que costa retenir la informació en un primer moment (memòria de treball).
- Necessitat de corroborar la idea o el tema principal de què s’està parlant.
- Limitació en la memòria a curt termini per recordar seqüències de paraules, dígitos o bé una llista d’instruccions.

³¹ Elaborat a partir de (A partir de la “Guía Breve de Atención a Estudiantes con Dislexia. CLC-Clínica de Logopedia Complutense. Universidad Complutense.

LECTURA

- Evita llegir o escriure.
- Lectura més lenta i escriptura més insegura.
- Sensació de fatiga davant les tasques de lectura.
- Lentitud i poca precisió en la lectura i moments de titubejos.
- Pèrdua del punt del text que està llegint.
- Escassa comprensió lectora que disminueix quan el lèxic és tècnic o poc freqüent.
- Rebuig a estudis o treballs que requereixen molta lectura o redacció.

ESCRITURA

- Dificultat per traslladar el pensament oral a escrit en redactar un text, organitzar idees i estructurar-ne el contingut (estructura, signes de puntuació, ...).
- Dificultat en l'accés al vocabulari. Canvis en el lèxic, una paraula per una altra referent a objectes, conceptes i/o persones.
- Errors en la identificació del so fonològic i que comporta errades ortogràfiques.
- Errors arbitraris d'ortografia, substitucions, inversions i omissions. Errades en el maneig de les regles ortogràfiques, incloent l'ús de majúscules.
- Dificultat per trobar i corregir una paraula que està mal escrita. Empra molt de temps per transcriure apunts.
- Redacció pobre, sense utilitzar signes de puntuació o col·locant-los en llocs incorrectes.
- Dificultats amb les llengües estrangeres (interferències entre llengües).
- Poca habilitat organitzativa i en la gestió del temps.

Com ajudar l'alumnat?

Els equips d'orientació previs a l'accés a la universitat, poden informar de les adaptacions que aquests estudiants han tingut durant els estudis, a partir dels quals la universitat pot adoptar adaptacions semblants. Caldrà evitar qualsevol prejudici i garantir el respecte a la intimitat i confidencialitat de l'estudiant. Caldrà centrar-se en les capacitats de l'estudiant i entendre que cada estudiant amb dislèxia pot tenir necessitats de suport diferent.

Els passos següents estan pensats per als estudiants que presentin dislèxia. No obstant això, la modificació dels enunciats, els paràgrafs més fragmentats, el cos de la lletra més gran, o un interlineat més espaiat, contribuiran a una millor comprensió dels mateixos per part del conjunt de l'estudiant.

Recomanacions d'adaptacions

Gestió i organització

- Atenció personalitzada. Assignació d'un tutor/a per ajudar a gestionar i organitzar la feina, i evitar estats d'ansietat.
- Coordinació amb la resta de professorat per a un correcte seguiment.

Docència a l'aula

- Facilitar els apunts amb antelació
- Per afavorir l'organització, facilitar les dates de lliurament de treballs i exàmens amb temps d'antelació suficient.
- Utilització d'un llenguatge comprensible. Ordres clares i directes, amb frase curtes.
- Reforçar sempre les instruccions escrites amb instruccions verbals (exemple: llegir l'examen, l'enunciat d'una activitat en veu alta).
- Permetre la utilització d'eines d'enregistrament.
- Permetre la utilització d'ordinador i material de suport.
- Fer ús, sempre que es pugui, de material visual (mapes conceptuals, gràfics, ...)
- Augmentar el temps en la realització i lliurament de treballs, exàmens i activitats escrites en general.
- Escollir i/o elaborar textos ben organitzats. Controlar la presentació i la llegibilitat dels textos que es treballen a classe:
 - ❖ Utilitzar mides més grans de lletres (14, 16).
 - ❖ Interlineat més gran.

- ❖ Tipus de lletres de pal com Arial, Verdana (les lletres més separades no creen tanta confusió entre els estudiants dislèxics).
- ❖ Evitar la cursiva o negreta.
- ❖ Majúscules i signes de puntuació amb negreta (si s'escau).

Exposicions orals

- Respectar que no vulgui llegir davant la classe, si no es veu capaç de fer-ho.
- Donar més temps a l'estudiant durant l'exposició oral ; animar a mantenir la calma i deixar que acabi. No fer-li repetir cap paraula. Tampoc anticipar la paraula que vol dir.
- És molt útil donar les orientacions següents:
 - ❖ Pensar primer el que s'ha d'escriure o dir.
 - ❖ Elaborar un esborrany previ en forma d'esquema.

Adaptacions per a exàmens i treballs³²

En casos de dislèxia greu, es recomana fer els exàmens orals, per evitar les dificultats que posen suposar la dificultat lectora, escriptora i la capacitat organitzativa.

També es pot fer una avaluació mixta: una part escrita més breu, que pot ser complementada per una part oral.

L'avaluació s'ha de focalitzar més en el fons (continguts), que en la forma (expressió).

Lectura

- Rellegir les preguntes si l'estudiant ho sol·licita per facilitar-li la comprensió dels textos més complexos.
- Assegurar-se que l'estudiant ha entès les preguntes que se li formulen.
- Utilitzar programes de text a veu (llegeix els textos de la pantalla de l'ordinador a través d'una veu integrada): [DiTex](#), [Balabolka](#), [ClaroRead](#), [Speechify](#).

³² Extret a partir de:

[Protocol de Proves d'accés a la universitat EBAU.](#)

[Cómo adaptar la evaluación para el acceso a la universidad a los estudiantes con dislèxia. The conversation.](#)

- Les **proves** que no han estat dissenyades correctament i amb limitació de temps són especialment complexes per als estudiants amb dislèxia.

Suport Ordinador

- Permetre fer l'examen en ordinador comprovant abans que no hi hagi contingut de l'assignatura a avaluar. La universitat podrà proveir-ne un, si s'escau.

Temps

- Augmentar el temps extra de realització de les proves d'avaluació fins a un 25% de temps addicional per afavorir la redacció i revisió ortogràfica. Això permet que llegeixin amb més deteniment i puguin fer servir eines de suport a la comprensió lectora i a la composició escrita.
- L'alternativa al temps és elaborar un model especial d'examen per ser realitzat en el temps establert. L'alternativa pot ser un examen oral, o presentar els enunciats de manera que siguin més comprensibles (interlineat, vinyetes, subratllar les paraules claus, ..etc.).
- Durant les proves avisar de quant de temps queda per a la conclusió de l'exercici.
- Donar més temps als exàmens i flexibilitat a l'hora de lliurar treballs per tal de permetre una correcta comprensió i expressió.

Tipografia (font i mida)

- Fer adaptació tipogràfica dels exàmens.
- Es recomanen fonts com Arial, Calibri, Tahoma o Verdana.
- També és important que la mida de la lletra sigui entre 12 i 14 punts i que l'espaiat entre les lletres, les paraules i les línies també s'augmenti.
- Es recomana que els enunciats vagin en una sola cara de la fulla.
- La [British Dyslexia Association](#) té una guia d'estil per adaptar els textos perquè siguin més llegibles per a les persones amb dislèxia.
- No limitar els fulls que es poden emprar si la lletra de l'estudiant és gran i permetre tenir papers d'esborrany.

Ortografia

- La dislèxia es caracteritza per una dificultat per formar representacions.
- Es pot considerar que l'ortografia tingui un pes relatiu en la valoració de la prova, però suficient perquè l'estudiant tingui l'estímul de millorar. Valorar fins a quin punt es pot ajustar la penalització per errades ortogràfiques o no.
- Facilitar a l'estudiant una informació acurada dels errors comesos per tal que pugui progressar.
- Ser flexibles amb les errades ortogràfiques i no penalitzar per repetir la mateixa falta.

Altres suports

- Permetre utilitzar eines compensatòries de suport i de consulta, que facilitin la realització de l'examen: normes ortogràfiques, llista de paraules amb les quals tinguin més dificultats, calculadora, taules de multiplicar, fulls addicionals en blanc, dispositius electrònics per escriure, etc.
- Es poden oferir suports personals de lectura en veu alta dels enunciats de l'examen perquè la persona pugui comprovar si els ha entès correctament.
- Si hem d'avaluar els coneixements i les competències de les persones amb dislèxia per accedir a la universitat en igualtat de condicions.

Treballs finals

- En el cas dels treballs finals, no esperar fins al lliurament final per comprovar si entén correctament el que se li demana. Se li pot demanar un lliurament parcial per corregir i orientar-lo millor.

Guia ràpida d'adaptacions³³

Dislèxia

Docència a l'aula

- Permetre la utilització del material de suport habitual emprat per l'estudiant.
Exemple: un ordinador amb programari específic per a la dislèxia, gravadora...
- Aportar més temps en la realització i entrega dels treballs d'avaluació no presencials que es facin de forma individual. A decidir segons cada tasca.
- Aportar més temps en la realització de lectures i/o treballs escrits que es realitzin de forma individual a l'aula.
- Instruccions clares i precises, escrites i verbalitzar en veu alta el que s'estigui mostrant o escriure beneït a la pissarra, power point, etc.
- Anticipar els materials.
- Recolzament emocional.

Proves d'avaluació

- Augmentar el temps de realització de les proves d'avaluació fins a un 25% de temps addicional per afavorir la redacció i la revisió ortogràfica.
- Rellegir les preguntes si l'estudiant ho sol·licita per facilitar-li la comprensió dels textos més complexos.
- Permetre realitzar l'examen en ordinador, comprovant que no existeixi contingut de l'assignatura a avaluar, que no tingui corrector ortogràfic ni connexió a internet.
- Oferir exàmens orals.
- Tolerància als errors ortogràfics i gramaticals. Valorar més el contingut que la forma o l'estructura.

³³ [Grupo de Adaptaciones Guía de adaptaciones en la universidad. Red SAPDU.Red de Servicios de Apoyo a Personas con Discapacidad en la Universidad.](#)

Recursos tècnics i materials

- Permetre els programes de text a veu (llegeix els textos de la pantalla de l'ordinador, a través d'una veu integrada): DiTex, Balabolka, ClaroRead

13.2. Trastorn per dèficit d'atenció amb hiperactivitat- TDAH

Què és el TDHA?

El TDAH es defineix com un patró persistent de desatenció i/o hiperactivitat-impulsivitat, més freqüent i més greu que el que habitualment s'observa en subjectes d'un nivell de desenvolupament similar.

(DSM-5.-Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)

El Trastorn per Dèficit d'Atenció amb Hiperactivitat (TDAH) és un trastorn del neurodesenvolupament (relacionat amb la funció cerebral) que acostuma a aparèixer durant la infància i que es caracteritza per manca d'atenció, i un excés d'activitat motriu (hiperactivitat) i un comportament impulsiu. Provoca disfuncions en els mecanismes de control executiu i inhibició del comportament.

Tipus de TDAH

Segons predomini un tipus de simptomatologia o un altre es distingeix entre TDAH:

- Predominantment hiperactiu-impulsiu
- Predominantment desatent
- TDA/H combinat. Consisteix en la presència d'ambdues simptomatologies en una mateixa persona. Seria l'evolució del tipus hiperactiu-impulsiu.

A l'edat adulta disminueixen els símptomes d'hiperactivitat, que es poden manifestar en inquietud, mentre persisteixen els símptomes d'impulsivitat i d'inatenció, que es manifesten en dificultats a l'hora de dur a terme tasques tant acadèmiques com de la vida diària. Un exemple seria: complir terminis de lliurament, centrar-se en una tasca concreta, tenir paciència, etc.

Les possibles característiques que pot presentar un/a estudiant amb TDAH a les aules universitàries són³⁴:

- **Predomini d'impulsivitat.**
 - Es belluga quan està assegut/da i mou les mans i els peus en excés.
 - Pot haver-hi força rapidesa en la realització de les tasques.
 - Al comportament a l'aula, presenten dificultats per esperar i mantenir-se en silenci.
 - Té dificultats per dedicar-se tranquil·lament a activitats de qualsevol tipus.
 - Són estudiants que tendeixen xerrar molt i a respondre impulsivament (es precipiten) a les demandes plantejades, tant a classe com a les proves d'avaluació, i per tant, amb més possibilitats d'errar en les respostes.
 - Dificultats en guardar el torn.
 - Dificultats en l'organització i la planificació de tasques.
 - Dificultats per desenvolupar tasques que requereixen un esforç mental sostingut.
 - Es distreu amb facilitat per estímuls irrellevants.
 - Potser manifesten una grafia poc llegible, amb ratllades i manca d'organització a les idees.
- **Predomini de manca d'atenció.**
 - Dificultats per estar atents i concentrar-se amb tendència a la distracció, especialment en tasques o activitats de llarga durada.
 - Es despita en seguir instruccions i no finalitza tasques.
 - Sembla no escoltar quan se li parla directament.
 - Oblits persistents i conseqüentment baixa memòria de treball.
 - Dificultats en l'organització i la planificació de tasques.
 - Dificultats per establir prioritats i per acabar els projectes començats.
 - Dificultats per desenvolupar tasques que requereixen un esforç mental sostingut.

³⁴ Extret de: *Guía TDAH en Adultos*. Universidad Complutense <https://www.ucm.es/data/cont/docs/1376-2020-11-11-Gu%C3%ADa%20TDA-H%20en%20Adultos%20A5.pdf>

- Es distreu amb facilitat per estímuls irrellevants.

Principals dificultats dels estudiants amb TDAH

- Falta d'atenció
- Baixa memòria de treball
- Baixa comprensió lectora
- Funcionament caòtic
- Dificultats d'organització i planificació:
 - Mala gestió del temps
 - Tendència a posposar tasques que requereixen un esforç
 - Dificultats per seguir tasques que requereixen passos sense supervisió
 - Dificultats en recordar diverses ordres de forma seqüencial
- Dificultats d'expressió escrita
- Inflexibilitat i conducta explosiva
- Hiperactivitats/impulsivitat
- Disgrafia

Com ajudar l'alumnat?

Els equips d'orientació previs a l'accés a la universitat, poden informar de les adaptacions que aquests estudiants han tingut durant els estudis, a partir dels quals la universitat pot adoptar mesures semblants.

Caldrà evitar qualsevol perjudici i garantir el respecte a la intimitat i confidencialitat de l'estudiant. Caldrà centrar-se en les capacitats de l'estudiant i entendre que cada estudiant amb dislèxia pot tenir necessitats de suport diferent.

Els passos següents estan pensats per als estudiants que presentin TDAH. No obstant això, la modificació dels enunciats, els paràgrafs més fragmentats, el cos de la lletra més gran, o un interlineat més espaiat, contribuiran a una millor comprensió dels mateixos per part del conjunt de l'estudiant.

Recomanacions d'adaptacions - TDAH

Gestió i organització

- Atenció personalitzada. Assignació d'un tutor/a per ajudar a gestionar i organitzar la feina, i evitar estats d'ansietat.
- Coordinació amb la resta de professorat per a un correcte seguiment.
- Evitar, en la mesura del possible, fer canvis de dates d'exàmens, terminis de lliurament de treballs, els genera molt descontrol.

Docència a l'aula

- Facilitar els apunts amb antelació.
- Reprendre sessions anteriors destacant els punts més rellevants.
- Buscar estratègies metodològiques que afavoreixin la seva atenció, fragmentant les tasques.
- Ajudar a establir prioritats en l'organització de tasques (seguiment personalitzat).
- Supervisió regular l'aula amb la planificació de les activitats o la participació activa a classe.
- Reforçar sempre les instruccions escrites amb ordres clares i directes.
- Augmentar el temps en la realització i lliurament de treballs, exàmens i activitats escrites en general.
- Permetre l'ús de gravadora per completar els apunts.
- Fer-lo participar activament a classe (mantenir la seva atenció).
- Reforçar audiovisualment les explicacions per destacar les idees més rellevants.
- Utilitzar mapes conceptuals i esquemes durant les explicacions per destacar les idees més rellevants.
- Adaptació tipogràfica. Escollir i/o elaborar textos ben organitzats. Controlar la presentació i la llegibilitat dels textos que es treballen a classe:
 - ❖ Utilitzar mides més grans de lletres (14, 16).

- ❖ Interlineat més gran.
- ❖ Majúscules i signes de puntuació amb negreta (si s'escau).
- Tutories individuals per ajudar-los a planificar-se i detectar problemes potencials.

Exposicions orals

- Augmentar el temps a l'estudiant durant l'exposició oral.
- Donar eines perquè s'organitzi. Permetre-li poder tenir les seves notes o un guió a la mà perquè no perdi el fil. És molt útil donar les orientacions següents:
 - ❖ Pensar primer el que s'ha d'escriure o dir.
 - ❖ Elaborar un esborrany previ en forma d'esquema.

Adaptacions per a exàmens i treballs³⁵

Treballs finals

- No esperar fins al lliurament final per comprovar si entén correctament el que se li demana. Se li pot demanar un lliurament parcial per orientar-lo millor.
- Evitar en la mesura del possible fer canvis de dates d'exàmens i terminis de lliurament de treballs, ja que els genera molt descontrol.
-

Exàmens

- Es recomana que els enunciats vagin en una sola cara del full.
- Consignes clares i precises.
- Insistir en què rellegeixin els enunciats. Assegurar-se que l'estudiant ha entès les preguntes que se li formulen.
- Dividir els enunciats (tasques i exàmens) en petits passos perquè puguin comprendre i assimilar la feina que han de fer en funció de la seva capacitat d'atenció. (per exemple, una pregunta per pàgina, separar les subpreguntes que pugui haver-hi en un mateix enunciat...).

³⁵ Extret a partir del Protocol de Proves d'accés a la universitat EBAU

https://unedasiss.uned.es/solicitud_adaptaciones ; [Taula d'adaptacions i subadaptacions PCE i EBAU 2021-2022](#)

- Augmentar el temps extra de realització de les proves d'avaluació fins a un 25% de temps addicional. Permet llegir amb més deteniment i revisar la composició escrita. Durant les proves avisar de quant de temps queda per a la conclusió de l'exercici.
- Adaptació tipogràfica dels exàmens (descriu a docència a l'aula).
 - ❖ Mides més grans de lletres (14, 16).
 - ❖ Augmentar l'interlineat.
- No limitar els fulls que es poden emprar i permetre els fulls d'esborrany.
- En el temps extra del què disposarà, suggerir que repassi.
- Centrar-se en avaluar el contingut i no en penalitzar tota l'ortografia.
- Permetre l'ús d'un ordinador (facilitat per la universitat) per evitar les errades ortogràfiques i les incoherències gramaticals als exàmens. També en els casos de tenir una cal·ligrafia intel·ligible.

Guia ràpida d'adaptacions³⁶

TDAH - trastorn per dèficit d'atenció

Docència a l'aula

- Facilitar els apunts amb antelació.
- Reprendre sessions anteriors destacant els punts més rellevants.
- Ajudar a establir prioritats en l'organització de tasques (seguiment personalitzat).
- Supervisió regular l'aula amb la planificació de les activitats o la participació activa a classe.
- Reforçar sempre les instruccions escrites amb ordres clares i directes.
- Augmentar el temps en la realització i lliurament de treballs, exàmens i activitats escrites en general.
- Adaptació tipogràfica. Escollir i/o elaborar textos ben organitzats. Controlar la presentació i la llegibilitat dels textos que es treballen a classe:
 - ❖ Utilitzar mides més grans de lletres (14, 16).
 - ❖ Interlineat més gran.

Proves d'avaluació

- Augmentar el temps de realització de les proves d'avaluació fins a un 25% de temps addicional per afavorir la redacció i la revisió ortogràfica.
- Rellegir les preguntes si l'estudiant ho sol·licita per facilitar-li la comprensió dels textos més complexos.
- Permetre realitzar l'examen en ordinador, comprovant que no existeixi contingut de l'assignatura a avaluar, que no tingui corrector ortogràfic ni connexió a internet.
- Adaptació tipogràfica dels exàmens (descriu a docència a l'aula).
 - ❖ Mides més grans de lletres (14, 16).
 - ❖ Augmentar l'interlineat.

³⁶ Grupo de Adaptaciones Guía de adaptaciones en la universidad. Red SAPDU.Red de Servicios de Apoyo a Personas con Discapacidad en la Universidad. <https://redsapdu.org/publicaciones/>

Recursos tècnics i materials

- Permetre l'ús de gravadora per completar els apunts.

13.3. Trastorn de l'espectre autista - TEA³⁷

El Trastorn de l'espectre autista o TEA, és un espectre de dèficits de desenvolupament que comença a la primera infància i pot incloure un deteriorament del comportament social recíproc, la comunicació i el llenguatge, així com pensaments i comportaments restringits i repetitius. Molts individus també presenten deficiències cognitives. Aquestes condicions s'han considerat com un conjunt de trastorns, però ara s'estan considerant un trastorn que es presenta al llarg d'un espectre.

Adaptacions a l'aula

- Proporcionar l'ús d'ajudes visuals per a organitzar el coneixement: esquemes, diagrames en pissarra, mapes conceptuals
- Animar en l'ús d'agendes per a recordar dates importants sobre exàmens, lliurament de treballs o exposicions ja que és possible que existeixin dificultats en la capacitat per a modificar les seves rutines, o canvis inesperats en la planificació diària.
- Anticipar materials i biografia amb una organització clara i cronològica dels materials a utilitzar en l'assignatura i informar de manera expressa dels canvis facilitant-la si pot ser per escrit o a través del correu electrònic
- Proporcionar un temps més prolongat per a les exposicions orals i si pot ser que les realitzi només davant el docent. Tot això motivat perquè solen presentar dificultats per a parlar en públic, per la qual cosa és freqüent que apareguin "bloquejos".
- Descompondre les tasques en passos més petits: Les limitacions en les funcions executives obstaculitzen el rendiment de les persones amb Síndrome d'Asperger

³⁷ Extret de: *Red de Servicios de Apoyo a Personas con Discapacidad en la Universidad.*

durant l'execució de tasques llargues i complicades. Ensenyament estructurat implica desglossar les tasques en passos més petits que poden ajudar els estudiants a centrar-se i a realitzar les tasques més fàcilment

- Guiar la formació dels grups, a causa de les seves dificultats per a integrar-se de manera espontània. A més pot presentar dificultats en la realització de treballs en grup, per la qual cosa se suggereix un seguiment personalitzat i si es valorés que el nivell d'integració afecta al desenvolupament acadèmic, proporcionar-li l'opció de treballar de manera independent.
- Establir guions clars de treball en els quals es destaquï: què cal fer, com demana el professorat que es faci, els passos a realitzar, el temps de realització, els materials necessaris.
- Ajustar l'entorn d'aprenentatge per reduir el soroll i altres distraccions pot ajudar els estudiants a centrar-se en les seves tasques.
- Tecnologia com el programari de reconeixement de veu o la tecnologia d'assistència poden ajudar els estudiants amb la comunicació i l'organització.

Adaptacions en les proves d'avaluació

- Proporcionar directrius i instruccions per escrit sobre la realització de proves d'avaluació
- Permetre realitzar l'examen a ordinador, si ho sol·licita motivat per les dificultats motrius i la lletra il·legible. Sempre assegurant-nos que l'equip està lliure de contingut de la matèria a examinar.
- Gravar l'examen si es realitza a nivell oral, la qual cosa permetrà al professorat, si fos necessari, fer una revisió d'aquest.

13.4. Trastorns mentals

Atès la seva invisibilitat, són trastorns més difícils de percebre. Trobem una gran varietat com podria ser la depressió, l'ansietat, l'esquizofrènia, el trastorn bipolar, els diferents trastorns relacionats amb la alimentació, el trastorn límit de la personalitat, o el trastorn obsessiu-compulsiu, entre altres. La gran diversitat de les malalties mentals implica necessitats específiques també diverses. En la majoria de casos, es requereix un acompanyament per tal que se sentin acceptats i combatre una baixa tolerància a la frustració.

Els tractaments farmacològics als que sovint estan sotmesos poden tenir efectes secundaris que puguin afectar a la seva assistència, atenció o rendiment (somnolència). Sovint existeix una dificultat en les relacions interpersonals i en expressar els sentiments.

Adaptacions a l'aula

- Rebutjar estereotips, centrant-se en la persona amb les seves característiques individuals.
- Evitar la sobreprotecció o l'encasellament en la malaltia, no s'avanci a les seves demandes pensant que necessiten un tracte especial.
- Permetre sortir de l'aula en cas que l'estudiant manifesti una possible crisi, sense necessitat que avisi d'això.
- Proporcionar un temps més prolongat per a les exposicions orals i si es considera convenient que les realitzi només davant el/la docent. Alguns estudiants poden tenir dificultats (paranoia o pànic escènic) que redueix la seva capacitat a l'hora de comunicar-se.
- Facilitar les anotacions en cas d'absències a classe en períodes de crisis, hospitalitzacions, etc. (l'estudiant el justificarà). En aquest cas es recomana tenir en compte que la falta d'assistència és per motius derivats de la discapacitat i adaptar les activitats presencials.

- Adaptar la planificació docent mitjançant el treball en grups petits o en solitari, a més de permetre altres possibles vies de consecució de les competències de les assignatures.
- Flexibilitzar els terminis en la presentació de treballs, ja que poden presentar un ritme d'estudi i de producció escrita més lenta que la dels seus companys
- Ajudar l'estudiant a descompondre les tasques de l'aula, treballs, etc. en passos més petits, perquè les limitacions en les funcions executives obstaculitzen el rendiment de les persones amb malaltia mental, durant l'execució de tasques llargues i complicades.
- Mostrar una actitud d'empatia envers la seva malaltia o trastorn.

Adaptacions en les proves d'avaluació

- Proporcionar les instruccions precises per a la realització de les proves i la modalitat d'examen. Modificacions molt pròximes en el temps com un canvi en la data d'aquest, o del tipus d'examen, poden suposar molta ansietat per a l'estudiant amb malaltia mental i fins i tot que no el pugui executar
- Permetre l'ús de l'ordinador quan l'estudiant presenta dificultats d'escriptura o si lletra és poc llegible. Assegurar al professorat que l'ordinador està lliure de contingut de la matèria a examinar.
- Valorar un possible canvi de la modalitat de l'examen a tipus test o preguntes curtes, per les seves possibles dificultats d'atenció, concentració, memòria, maneig de la informació i comprensió dels enunciats. La modificació no podrà afectar les competències a avaluar en l'assignatura.
- Flexibilitzar els terminis de lliurament dels treballs o proves parcials d'avaluació, prèvia justificació de causa que ho motivi.
- Permetre que l'estudiant se sent prop de la sortida. En cas de crisi, una vegada començat l'examen, s'ha de permetre la sortida de l'aula.

- Permetre realitzar l'examen tot sol (despatx del professorat, aula a part, departament, etc.). si existeix justificació per a això, que li impedeixi el seu desenvolupament a l'aula ordinària

14. Convenis i normativa en matèria de les persones amb discapacitat a Andorra³⁸

A continuació es llista els principals texts legals en matèria de les persones amb discapacitat a Andorra.

- [Llei 27/2017, del 30 de novembre, de mesures urgents per a l'aplicació del Conveni relatiu als drets de les persones amb discapacitat, fet a Nova York el 13 de desembre del 2006.](#)
- [Decret legislatiu del 30-5-2018 de publicació del text refós de la Llei de garantia dels drets de les persones amb discapacitat, del 17 d'octubre del 2002.](#)
- [Decret legislatiu del 30-5-2018 de publicació del text refós de la Llei 15/2004, del 3 de novembre, qualificada d'incapacitació i organismes tutelars](#)
- [Convenció relativa als drets de les persones amb discapacitat \(format lectura fàcil\)](#)
- [Decret legislatiu del 30-5-2018 de publicació del text refós de la Llei de garantia dels drets de les persones amb discapacitat, del 17 d'octubre del 2002.](#)
[Reglament d'atenció social, de treball i de seguretat social de les persones amb discapacitat, de 17 de novembre del 2004](#)
- [Conveni EENSM/Govern/CASS aprovat en data 26 de març del 2013](#)
- [Reglament de regulació de la Comissió Nacional de Valoració \(CONAVA\) i d'establiment dels criteris i els barems per al diagnòstic i la valoració de les funcions, les discapacitats i els hàndicaps, del 10 de juny del 2004](#)
- [Decret pel qual s'aprova la modificació dels articles 3.2 i 15 del Reglament de regulació de la Comissió Nacional de Valoració \(CONAVA\) i d'establiment dels criteris i els barems per al diagnòstic i la valoració de les funcions, les discapacitats i els hàndicaps, del 10 de juny del 2004](#)

³⁸ Font: Ministeri d'Afers socials. <https://www.aferssocials.ad/convenis-i-normativa>

- [Decret pel qual s'aprova la modificació dels articles 3.2 del Reglament de regulació de la Comissió Nacional de Valoració \(CONAVA\) i d'establiment dels criteris i els barems per al diagnòstic i la valoració de les funcions, les discapacitats i els hàndicaps, del 10 de juny del 2004](#)
- [Reglament de regulació del Consell Nacional de Discapacitats \(CONADIS\), del 28 de maig del 2003](#)
- [Llei d'accessibilitat, del 6 d'abril de 1995](#)

15. Banc de recursos

Guies d'atenció als estudiants amb discapacitat

- [Atención a los estudiantes con discapacidad en la Universidad. Orientaciones para el profesorado.](#) Rodríguez Muñoz, Víctor M. (Coordinador). Universidad Nacional de Educación a Distancia. Madrid, juliol del 2010.
- [Guia d'atenció dels estudiants amb discapacitat a la universitat.](#) Consell Interuniversitari de Catalunya (CIC). Generalitat de Catalunya. Barcelona, gener del 2007.
- [Guía de adaptaciones en la universidad](#) - Red de Servicios de Apoyo a Personas con Discapacidad en la Universidad. Grupo de Adaptaciones. Fundación ONCE, SAPDU i CRUE. Madrid, novembre 2017.

Guies de contingut digitalment accessibles

- [Aprende a elaborar apuntes y presentaciones digitales accesibles.](#) Universitat d'Alacant.
- [Com crear semàntica, títols, format, salts de pàgina i de secció, taules de continguts, títols de taules i imatges, encapçalament i peu de pàgina.](#) Universitat d'Alacant.
- [Com fer un document accessible?](#) Universitat d'Alacant (vídeo)
- [Documents electrònics accessibles](#) Universitat d'Alacant
- [Guía de accesibilidad de documentos electrónicos.](#) Sama Rojo, Valentín i Sevillano Asensio, Esther. Universidad Nacional de Educación a Distancia (UNED). Madrid, 2012.
- [Guia de contingut digital accessible.](#) GRIHO – Universitat de Lleida, juny del 2010.
- [Guia d'utilització de l'escriptura per veu de Google Docs.](#) PIUNE – Servei per a la Inclusió a la UAB.

Guies de llenguatge inclusiu

- [Guia de llenguatge inclusiu de la Universitat d'Andorra.](#) Universitat d'Andorra (UdA) 2023.

- [Guia de llenguatge inclúsiu en el tractament de persones amb discapacitat](#), Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General de Política Lingüística. Març 2021
- [Manual de lenguaje inclusivo](#). COCEMFE.
- [Términos clave para la educación inclusiva](#) - Down España. 2020

Dissenyar contingut digital accessible amb LSC Llengua de signes catalana

- [Diccionari Llengua de signes](#). Universitat Pompeu Fabra.
- [Glossari audiovisual bàsic en LSC Glossari audiovisual bàsic en llengua de signes catalana de CERECUSOR](#) (Centre Recreatiu Cultural de Sords).
- [Guia bàsica per a la comunicació en llengua de signes catalana](#). Universitat Autònoma Barcelona.
- [Institut d'Estudis Catalans. Portal de la Llengua de Signes Catalana](#). Institut d'Estudis Catalans.
- [Mira què dic](#). Diccionari Multimèdia de Signes de Catalunya. Generalitat de Catalunya
- [Vocabulari bàsic de la Llengua de Signes Catalana](#). Generalitat de Catalunya.

Associacions a Andorra

- [AMIDA - Associació de minusvàlids i disminuïts d'Andorra](#)
- [ANDTDAH Associació albatros](#)
- [Associació "Hi arribarem"](#)
- [Associació d'Afectats d'Autisme d'Andorra](#)
- [Associació de Discapacitats Visuals i Auditius d'Andorra](#)
- [Associació de malalties minoritàries d'Andorra](#)
- [Associació per la Síndrome de Down d'Andorra - ASDA](#)
- [Federació Andorrana d'Associacions de Persones amb Discapacitat](#)
- [Fundació Privada Tutelar del Principat d'Andorra](#)
- [Projecte Vida](#)
- [Trana Esclerosi Múltiple](#)
- [Zebra4 Associació d'Altes Capacitats d'Andorra](#)

Normes d'actuació en cas d'emergència, evacuació o confinament

- És obligatori que el personal UdA conegui el Pla d'emergència i sàpiga com actuar en cas d'emergència
- Es recomana al personal UdA assistir a les sessions formatives que s'organitzen anualment sobre el Pla d'emergència.
- Es recomana al personal UdA assistir a les sessions formatives que s'organitzen anualment sobre primers auxilis.
- En cas d'una emergència o accident,
 - 112: Emergències
 - 118: Bombers
 - 116: Urgències mèdiques
 - 110: Policia

16. Formacions sobre inclusivitat a l'UdA

Taula 5. Històric de les formacions en relació amb la inclusivitat organitzades per l'UdA.

CURS ACADÈMIC	NOM DE LA FORMACIÓ
2005-2006	Postgrau en Detecció precoç de pertorbacions del llenguatge oral i escrit
	Postgrau en Drets de la infància i desenvolupament
2006-2007	Seminari d'actualització en l'ensenyament del llenguatge escrit als alumnes amb discapacitat intel·lectual
2007-2008	Seminari sobre la detecció precoç i el diagnòstic de l'autisme
2008-2009	Postgrau en Drets de la infància i desenvolupament
2009-2010	- Procés d'adquisició i aprenentatge de la lectura i l'escriptura (CPP 2010) - Postgrau en Trastorns de l'Espectre Autista (TEA) (2009-2011)
2010-2011	- Postgrau en Trastorns de l'Espectre Autista (TEA) (2009-2011) - Seminari TEACCH: tractament i educació dels nens amb autisme i trastorns relacionats de la comunicació - Curs d'actualització en avaluacions i tractaments psicològics
2011-2012	- Curs d'actualització en Psicopatologies - Seminari 1: psicopatologies modernes infantils i juvenils - Seminari 2: psicopatologies modernes d'adults - Les intel·ligències múltiples (CPP 2011-2012) 1a. i 2a. edició.
2012-2013	- Les intel·ligències múltiples a l'aula (CPP 2012-2013) - Curs d'actualització en creativitat i innovació: noves formes d'ensenyar i d'aprendre (2013)
2013-2014	- Curs d'actualització en creativitat i innovació: noves formes d'ensenyar i d'aprendre (2014) - La creativitat a l'aula (CPP 2013-2014)

2014-2015	- Intel·ligències múltiples a l'aula. Com programar a partir de les intel·ligències múltiples (CPP 2015) 2 edicions - Dislèxia. Concepte, diagnòstic i tractament (CPP 2014) - Taping per a logopedes (CPP 2015)
2015-2016	- Avaluar per aprendre (CPP 2016) - Les intel·ligències múltiples a l'aula. Com programar a partir de les intel·ligències múltiples (CPP 2016) - Neuroeducació: de la neurociència a l'aula (CPP 2016) - Trastorn específic del llenguatge (TEL) (CPP 2016) 2 edicions
2016-2017	- Neuroeducació: de la neurociència a l'aula (CPP 2017) - Patologies vocals (CPP 2016) - Lateralitat i aprenentatge: Teoria, diagnòstic i tractament - Formació d'educació emocional per a docents i educadors/es (CPP 2017) - La música com a reivindicació psicològica (Aula d'estiu 2017) - Viure i conviure amb les emocions (Aula d'estiu 2017) - La creativitat a l'aula (Aula d'estiu 2017) - La creativitat a l'aula (CPP 2017)
2017-2018	- Curs d'actualització en bases neurològiques i clíniques - Curs d'actualització en Atenció Centrada en la Persona amb afectació cognitiva - Eines per prevenir la violència de gènere - Fotografia terapèutica: descobriment, enfocament i la pràctica)de la fotografia com a eina terapèutica) (Aula d'estiu 2018) - Aprendre i educar les emocions (CPP 2018)
2018-2019	El treball grupal des d'una perspectiva política. Basket Beat: una proposta artística per revisar el nostre rol com a educadors (CPP 2018-2019)

	- o Entrenament emocional per la construcció del benestar. Bloc I (CPP 2019) - o Entrenament emocional per a la construcció del benestar. Bloc II (CPP 2019) - o Teràpies assistides amb animals (Aula d'estiu 2019) - o Taller de tècniques per al benestar emocional
2019-2020	- o Curs d'actualització en aspectes psicosocials de les malalties cròniques i l'envelliment - o Avaluació i intervenció en els trastorns en el desenvolupament del llenguatge - o Cuidar la salut mental en el repte del confinament (Webinar 2020) - o En temps de confinament.., una mirada a les intel·ligència múltiples (Webinar 2020) - o Empoderament i resiliència en temps de crisi (Webinar 2020) - o Mindfulness i altres tècniques senzilles de benestar emocional (Webinar 2020) - o Una oportunitat per estimular la creativitat (Webinar 2020) - o Dislèxia i discalculia. Concepte, diagnòstic i tractament (CPP 2019) - o Entrenament emocional per a la construcció del benestar. Bloc I (CPP 2020) - o Entrenament emocional per a la construcció del benestar. Bloc II (CPP 2020) - o Teràpies assistides amb animals

2020-2021	○ Postgrau en acompanyament a la persona amb deteriorament cognitiu ○ Curs d'actualització en educació terapèutica i comunicació ○ Basket Beat: una proposta artística per revisar el nostre rol com a professionals (Aula d'Estiu 2021) ○ Millora la resiliència i el benestar. Com gestionar situacions difícils (Aula d'Estiu 2021) ○ Alteracions de conducta en persones amb Autisme. Comprensió i estratègies d'intervenció (CPP 2020) ○ Alteracions de conducta en persones amb Autisme. Comprensió i estratègies d'intervenció (CPP 2021) ○ Entrenament emocional Bloc II (CPP 2020) ○ Formació bàsica en matèria de violència de gènere i domèstica
2021-2022	○ Curs d'actualització en la funció visual i la qualitat de vida. Detecció i estimulació de l'inici de la vida i durant tota la vida ○ Eines pràctiques per a la gestió emocional dels adolescents amb activitats a la natura (Aula d'estiu 2022) ○ Dificultats d'aprenentatge: com podem intervenir com a docents a l'aula? (Aula d'estiu 2022) ○ L'accessibilitat de l'art al museu Carmen Thyssen d'Andorra (Aula d'estiu 2022) ○ L'entorn de les malalties minoritàries (CPP 2022) ○ Entrenament emocional per la construcció de benestar. 1a.part (CPP 2022) ○ L'informe logopèdic: com millorar-ne la redacció per facilitar-ne la comprensió (CPP 2022)

2022-2023	○ Curs d'actualització en Salut mental i addiccions per a infermeria ○ Curs d'actualització en Salut mental i addiccions per a agents comunitaris i socials (3 edicions) ○ Atenció a l'alumnat amb problemes de salut mental en l'àmbit de l'educació superior: barreres, hàndicaps, recomanacions i abordatge de casos (Aula d'estiu 2023) ○ Aprendre a fer accessibles digitalment documents de text i presentacions (Aula d'estiu 2023) ○ Entrenament emocional per la construcció del benestar. 2a. Part. (CPP 2022-2023) ○ Introducció a les problemàtiques de salut mental (CPP 2022-2023) ○ Comprensió dels Trastorns de la Conducta Alimentaria (anorèxia, bulímia i trastorn per afartament) (CPP 2022-2023) ○ Aprendre a fer documents accessibles digitalment. Documents de text i presentacions (CPP 2022-2023) ○ La Dislèxia. Com podem intervenir com a docents a l'aula universitària? (CPP 2022-2023) ○ Alteracions de conducta en persones amb Autisme. Comprensió i estratègies d'intervenció (CPP 2022-2023)
-----------	--

Referències

Agencia Europea para las Necesidades Educativas Especiales y la Educación Inclusiva.

(2014). *Cinco Mensajes Clave para la Educación Inclusiva. De la Teoría a la Práctica*.

Odense, Dinamarca: Agencia Europea para las Necesidades Educativas Especiales y la Educación Inclusiva. Disponible a bit.ly/43mNRcC

Alcalá, A., Aguelo, A., Coma, T. Garrido, M.A., Latorre, F. i Mira, M. (2018). *Guía de orientación para el profesorado de estudiantes con dificultades específicas en la lengua escrita en la Universidad de Zaragoza*. Vicerrectorado de Estudiantes y Empleo, Oficina Universitaria de Atención a la Diversidad. Universidad de Zaragoza. Disponible a bit.ly/3oDLhjJ

Andreu, A.B., Pereira, a. I Rodríguez, V.M. (2010). *Guía de adaptaciones y recursos para estudiantes con discapacidad*. UNED. Universidad sin barreras. UNIDIS. Centro de atención a universitarios con discapacidad. Fundación MAFRE. Disponible a bit.ly/3MDHgUu

[Atenció a l'estudiantat amb discapacitat i altres trastorns a la Universitat Rovira i Virgili](#)
[Una guia per als docents](#) (2013). Universitat Rovira i Virgili. Disponible a bit.ly/3IH8FDG

Boix, C., Colomé, R., López, A., Sanguinetti, A., Caro, M. i Sans, A. (s.f.). *Els trastorns de l'aprenentatge*. Neuropsicòlogues i logopeda. Unitat de Trastorns de l'Aprenentatge (UTAE), Servei de Neurologia de l'Hospital Sant Joan de Déu. Generalitat de Catalunya. Disponible a bit.ly/3OROKpk

British Dyslexia Association. (s.f.). *Dyslexia Style Guide*. Disponible a bit.ly/43sRLk8

Comissió Europea (2021). *Estrategia Europea sobre los derechos de las personas con discapacidad para 2021-2030*. Observatorio de la discapacidad. Brussel·les. Comissió Europea. Disponible a bit.ly/42aw5s5

Constitució del Principat d'Andorra. (1993). Govern d'Andorra. Disponible a

bit.ly/42d6GOg

Conveni sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat (2006). Nacions Unides.

Disponible a bit.ly/42bQIJR

Conveni sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat. (s.f.). Lectura fàcil. Ministeri

d'Afers socials del Govern d'Andorra. Disponible a bit.ly/3oDTy7h

Deusto inclusión (s.f.) *Guía de adaptaciones en la Universidad de Deusto*. Servicio de

Acción Social e Inclusión. Universidad de Deusto. Disponible a bit.ly/42goSqi

Dyslexia Friendly Style Guide (2020). Disponible a bit.ly/3MYOfbW

EUni4All-Network. (2019). *Guía de estándares para la inclusión de estudiantes con*

Discapacidad en la universidad. Proyecto intelectual I. Erasmus +. Comisión Europea.

Disponible a bit.ly/3qjkcTe

Férrandez, J.M i Madeleines, C. (s.f.) *Project Swing. Curso de formación sobre documentos*

accesibles. Universitat d'Alacant. Disponible a bit.ly/3OJSYj5

Fundación ONCE. (s.f.). *Guía Universitaria para Estudiantes con Discapacidad*. Fundación

ONCE. Disponible a bit.ly/43A4did

Galán-Mañas, A., Gairín, J., Fernández, M., Sanahuja, J.M., Muñoz, J.L. i Oliver, J. (2011).

Pla d'acció tutorial per a estudiants universitaris amb discapacitat (PATdis). Guia de recomanacions. Gestors i professorat universitari. UAB. Projecte finançat pel Ministeri

d'Educació en el marc del Programa d'atenció integral i ocupabilitat dels estudiants

universitaris 2011. Universitat Autònoma de Barcelona. Disponible a bit.ly/3WHsnVB

Grup de Recerca en Llengües (2023). *Guia de llenguatge inclusiu a la Universitat*

d'Andorra. Universitat d'Andorra. Disponible a bit.ly/439uc03

Guasch, G. (2021). *Guia de mesures i recursos per a l'atenció acadèmica*. Recomanacions des de les necessitats específiques de suport acadèmic derivades de la discapacitat. Iniciativa digital Politècnica. UPC. Disponible a bit.ly/45DsjKP

Guía Breve de Atención a Estudiantes con Dislexia. (s.f.). CLC-Clínica de Logopedia Complutense. Universidad Complutense de Madrid. Disponible a bit.ly/43dkB8m

Guia d'atenció dels estudiants amb discapacitat a la Universitat. (s.f.). Consell Interuniversitari de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Disponible a bit.ly/45Nv78j

Guia d'atenció dels estudiants amb discapacitat a la universitat _Projecte UNI.DIS.CAT. Generalitat de Catalunya. (s.f.) Disponible a bit.ly/3qbqvs6

Guía de orientación a los tutores y profesores de estudiantes con dificultades de aprendizaje y dislexia. (s.f.). Servicio de Asistencia Estudiantil. Universidad de Granada. Disponible a bit.ly/3WDp5Tf

Guía La Dislexia. (s.f.). Madrid con la Dislexia. Disponible a bit.ly/3IOUmgn

Ministeri d'Afers Socials, Govern d'Andorra.(2022).*La igualtat als mitjans de comunicació*. Govern d'Andorra. Disponible a bit.ly/3MCULUb

Organización Mundial de la Salud (OMS). (2001). *Clasificación internacional del funcionamiento de la discapacidad y de la salud: CIF*. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Disponible a bit.ly/43sutuH

Organització Mundial de la Salut (OMS). (s.f.). *Notas descriptivas. Discapacitat* _Disponible a bit.ly/3WzNc5s

Pla d'Igualtat de gènere de la Universitat d'Andorra (2022-2025) (2022). Universitat d'Andorra. Disponible a bit.ly/439ch9A

[Pla d'inclusió de les Persones amb diversitat Funcional de la UdL \(2024-2019\) \(2014\)](#)

Vicerektorat d'Estudiantat, Postgrau i Formació Contínua.

- RED SAPDU, (2020). *Guía de buenas prácticas para la transición, el acceso y la acogida del alumnado con necesidad específica de apoyo educativo en los estudios universitarios*. Fundación ONCE. Con la colaboración de CRUE-Asuntos Estudiantiles. Red de Servicios de Apoyo a Personas con Discapacidad en la Universidad (RED SAPDU). Madrid. Disponible a bit.ly/3OKeUuu
- Rodríguez, G. i Arroyo, D. (coord.) (2017). *Guía de adaptaciones en la universidad*. Red SAPDU (Red de Servicios de Apoyo a Personas con Discapacidad en la Universidad). Grupo de Adaptaciones. Fundación ONCE, SAPDU i CRUE. Madrid, novembre 2017. Disponible a bit.ly/43xKZtk
- Soro-Camats, E. i Vila A. (2005). *Projecte Universitat i discapacitat a Catalunya*. (UNI.DIS.CAT). Generalitat de Catalunya. Disponible a bit.ly/3oxGKzi
- UNED (2019-2020). *Cuadro de adaptaciones y subadaptaciones*. Disponible a bit.ly/3MvPA8E
- UNIDIS. (s.f.). *Centro de Atención a Universitarios con Discapacidad*. UNED. Disponible a bit.ly/43mVwry
- UNIDISCAT (2019). *Universitat i discapacitat*. Programes i serveis de les universitats catalanes. Consell Interuniversitari de Catalunya. Comissió tècnica UNIDISCAT. Disponible a bit.ly/3qbqvs6
- United Nations. (s.f.). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. The 2030 Agenda for sustainable development A/RES/701*. United Nations. Disponible a bit.ly/3MXXOYG
- Universitat Pompeu Fabra (2010). *Guia d'atenció als estudiants amb necessitats educatives*. Pla d'Inclusió aprovat pel Consell de Govern el 27 de gener del 2010. Disponible a bit.ly/43scnck
- Wilkinson, R. i Pickett, K. (2010). *The Spirit Level: Why Equality is Better for Everyone*. Londres: Penguin. pp. 347. [doi:10.1017/S0047279413000366](https://doi.org/10.1017/S0047279413000366)